

2024. FEBRUÁR

háromkártya

KÖNYV / KÖNYVTÁR / KÖNYVTÁROS



MI
MESTERSÉGES
INTELLIGENCIA

& mi



ÓBOR ÉS ÚJ TÖMLŐ – INTERJÚ BÁLINT ÁGNESSEL	3
A VÁLTOZÁS RÉSZEI VAGYUNK: MI ÉS MI	6
INNOVÁCIÓKKAL A MINŐSÉGI KÖNYVTÁRI TEVÉKENYSÉGEKÉRT – INTERJÚ SZEKERESNÉ SENNYEI MÁRIÁVAL	7
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR HELYE A MAGYAR-TÖRÖK KULTURÁLIS ÉVADBAN	10
AKTÍV SZERVEZETEK VIRULÓ MAGYAR KÖZÖSSÉGGEL	12
MEGÚJULT A VÁRPALOTAI KRÚDY GYULA VÁROSI KÖNYVTÁR	15
A DEBRECENI CSAPÓKERTI KÖNYVTÁR MEGÚJULÁSA	17
ZALAI ZÖLD SZIGETEK – KÖSS KI NÁLUNK!	19
HOGYAN LEHETNEK ZÖLDEK A KÖNYVTÁRAK?	21
BUDAPEST KÖNYVFŐVÁROS – A VÁROSEGYESÍTÉS ÉS A KULTÚRA ÜNNEPE	23
ALKOTÓTERET ADUNK ÖTLETEIDNEK – ÚJ KÖZÖSSÉGI TÉR A GÖDÖLLŐI KÖNYVTÁRBAN	25
KÖRKÉRDÉS A MESTERSÉGES INTELLIGENCIÁRÓL	27
MINDENT ELOLVASVA – TANULMÁNYOK KISS ZOLTÁN TISZTELETÉRE	32
MEGJELENT A PÁLOS OLVASÓKÖNYV	33
RENDELJE MEG A MAGYAR MÚZEUMI ARCKÉPCSARNOK II. KÖTETÉT!	34

IMPRESSZUM

háromká 2. (32.) évfolyam 1. szám

FELELŐS KIADÓ:	Rózsa Dávid, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója
FŐSZERKESZTŐ:	Szeifer Csaba
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:	Szüts Etele, a Könyvtári Intézet igazgatója
SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:	Hegedüs Henriett, Horváth Sándor Domonkos, Juhász Zoltán, Képes Gábor, Oros Sándor, Ráczné Radó Rita, Szabó Tünde, Szócs Endre, Varga Éva, Verók Attila
OLVASÓSZERKESZTŐ:	Horváth Barnabás, Verók Attila
TECHNIKAI SZERKESZTŐ:	Varga Csilla
BORÍTÓ:	Szeifer Csaba és Freepik fotó felhasználásával Varga Csilla által készített montázs

A magazin megjelenését a Magyar Kultúráért Alapítvány támogatta.

A SZERKESZTŐSÉG CÍME: 1014 Budapest, Szent György tér 4–5–6., **TELEFON:** (06 1) 224-3788, **E-MAIL:** haromka@oszk.hu
URL: <https://journals.oszk.hu/haromka>, <https://epa.oszk.hu/haromka> **LEVELEZÉSI CÍM:** 1276 Budapest Pf. 1205.

ISSN 3004-1252 (Online)

Óbor és új tömlő



Az Egyházi Könyvtárak Egyesülete (EKE) idén harmincéves lesz. A szervezet megalakulását megelőző időszakról, az egyházi könyvtárak mostani helyzetéről és kihívásairól az EKE elnökével, **Bálint Ágnessel** beszélgettünk.

Tekintsünk vissza egy kicsit a múltba! Mi történt az elmúlt évtizedekben az egyházi könyvtárakkal? Melyek azok a főbb mérföldkövek, amelyeket megemlítené?

2011 óta dolgozom egyházi könyvtárban, a korábbi időszakra vonatkozó ismereteim szakirodalmi forrásokból, illetve azokból a történetekből származnak, amelyeket idősebb kollégák meséltek el. Esetünkben mindkettő nagyon fontos, mert vannak olyan korszakok, amelyeknek részletes és hiteles feldolgozása csak a közelmúltban kezdődött el. Pontosan a rendszerváltás körüli időszak az, amely túl közel van ahhoz, hogy elfogulatlanul értékelni lehessen – vagyis, hogy ne olyan ismérvek mentén írjuk le, amelyek eleve torzítani fogják az egyházi könyvtárakról kapott képet. Mert mit jelent a szakmaiság azokban a könyvtárakban, amelyeknek a tulajdonosi, fenntartói köre finoman szólva eleve mellőzött volt ideológiai-politikai alapon, és annak is örülhettek, hogy egyáltalán fennmaradtak? Nem úgy, mint az államosításakor és a szerzetesrendek feloszlásakor bezárt, széthordott vagy megsemmisítésre került gyűjtemények. Közismert, hogy 1989 előtt az egyházi könyvtárak többnyire csendben, a nyilvánosság számára homályban, alulfinanszírozva, örökségük fejlesztése helyett a pusztta megőrzéssel küszködve működtek. A gyűjteményépítés akkori hiátusait nem lehet pótolni, még teológiai, teológiatörténeti szempontból is foghíjasak maradnak a gyűjteményeink, az elmúlt korszak

nyomait nem lehet elfedni. De az egyházi könyvtárak helyzetében a huszadik században bekövetkezett kényszerű átalakulást igazából akkor lehet megérteni, ha még korábbra tekintünk vissza, ugyanis a második világháború előtt az oktatási rendszer nagymértékben az egyházak által fenntartott iskolák tevékenységén nyugodott. A könyvtárak társadalmi súlyát és hatását mutatja az a statisztikai adat, mely szerint 1931-ben az egyházi könyvtárak száma az összes könyvtár egynegyedét tette ki, és miközben 42 településen kizárólag egyházi könyvtár működött, csupán 15 olyan települést tartottak számon, ahol kizárólag nem egyházi könyvtár működött.

A könyvtároskollégák szempontjából mit lehet mérföldkőként kiemelni az említett időszakból?

Kiemelendő, hogy amikor az egyházakra nehezedő politikai nyomás csökkent az elmúlt rendszerben, tíz nagyobb egyházi könyvtár a könyvtárak státuszát minősítő 1976-os törvényi szabály alapján kérhette gyűjteményeinek „tudományos könyvtárként” való elismerését, és ennek megfelelően a kutatók számára igény szerint elérhető, félig nyilvános magánkönyvtárként működtek. Azt is szükséges megemlíteni, hogy ez a nyilvánosság szempontjából „lappangó” korszak könyvtárosi szempontból ideális volt a gyűjteményeink elmélyült megismerése, kutatói szintű feldolgozása számára. Olyanok voltak, lettek könyvtárosok abban az időben, akik mai szóval interdiszciplinárisan kiterjedt és ugyanakkor az egyházi kultúra egészébe beágyazott ismeretekkel és műveltséggel rendelkeztek, vagy legalábbis volt idejük és alkalmuk ezt kiművelni magukban. Ezt a fajta erudíciót a továbbiakban is szeretnénk fenntartani, az újabb nemzedékekben kimunkálni, jellemzően ezért vannak például kutatói státuszok a nagyobb egyházi gyűjteményekben, melyek így kutatói műhelyként is működnek.

Hova jutott el az indulás óta az épp 30 éves szervezet? Hol van ma a helye az egyházi könyvtáraknak a magyar könyvtári rendszerben?

A szervezetünket 1994-ben 23 kezdemé-

nyező, elszánt kolléga alapította: önként, elhivatottságból, az egymásnak való segítségnyújtás szándékával, illetve azzal a célkitűzéssel, hogy – érdekképviselő helyett úgy mondanám – közösen, bölcsen élhessenek a rendszerváltás utáni lehetőségekkel. Végeredményben azért, hogy a magyarországi könyvtárak térképére újra felkerüljenek az egyházi gyűjtemények. Különböző felekezetekhez tartoztak, de munkájukat ökumenikus szellemben végezték. Azt hiszem, eredeti céljukat sikerült is elérniük, könyvtáraink szerves részei lettek a közgyűjteményi-könyvtári ökoszisztémának: rendszeresen jelen vagyunk

szakmai rendezvényeken, pályázatokon, részt veszünk az országos dokumentumellátásban, az oktatási rendszernek újra minden szintjén képviselve vagyunk. Bekapcsolódtunk a szakfelületi munkába, egy tagkönyvtárunk kétszer is elnyerte a Minősített Könyvtár címet. A tagkönyvtárakban dolgozó kollégák közül többen a MKE-ben is aktív tagok, vagy az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumának munkájában vesznek részt. Szakmai napjaink, konferenciáink nyitottak nem egyházi könyvtárban dolgozó kollégák előtt is, és örömmel mondhatom, hogy szívesen látogatják ezeket. Rendezvényeink a létszám általában kisebb, mint más országos szervezetek rendezvényein, ezért meghittebb beszélgetésekre, bizalmasabb szakmai eszmecserékre kerül sor. Fontos a párbeszéd: „szomszédoláshoz” nevezett programjaink kifejezetten egy-egy könyvtár (és természetesen az ott folyó munka egyediségének) megismerését tűzik ki célul, egyházi és nem egyházi könyvtárakat egyaránt célba vesszünk, és minden könyvtároskollektívára számunkra meghirdetjük. Az együttműködés mára már szakmai témák, feladatok mentén zajlik, függetlenül attól, hogy ki milyen könyvtárt képvisel, így azt hiszem, egyénileg és intézményileg is beleszövődünk a magyar könyvtári rendszerbe. Dr. Koltay Klári, a debreceni egyetemi

könyvtár egykori igazgatóhelyettese meglepetten mondta egyszer, amikor egy EKE-konferenciáról együtt Debrecen felé autóztunk, hogy „én nem is tudtam, hogy ennyi egyházi könyvtárost ismerek”. Nemzetközi szervezetekkel is élő kapcsolataink vannak. Az európai teológiai könyvtárak egyesületének (BETH) éves konferenciáján többször előadással vettünk részt.

A német katolikus teológiai könyvtárak munkaközösségével, az AKThB-val, továbbá az Európai Kutatókönyvtárak Konzorciumával, a CERL-lel is van kapcsolatunk. Stabil, jól működő egyesületnek tartom az

EKE-t, melynek úgy sikerült professzionalizálnia az évek során, hogy közben a tagok nem veszítették el az őszinte kíváncsiságot és tiszteletet egymás iránt, amellyel kezdetben az egyesületet létrehozták.

Az EKE-nek jelenleg 60 körül a taglétszáma. Mennyire nehéz vagy könyvnyű összefogni ennyi és ilyen sokféle könyvtárat a szervezetnek?

Az egyesület inkább lehetőség, mint kötelesség.

Szabadon élhetnek vele a tagok, nem erőltetjük magunkat senkire. Tagkönyvtáraink önálló célkitűzések mentén működnek. De ahogy a családban is van, a teherhordozás, a felelősségvállalás mértéke is különböző, érthető módon nagyobb könyvtáraink sokszor több munkaórát vagy infrastruktúrát tudnak felajánlani az egyesületi tevékenység céljaira. A sokféleségünk miatt a tagok közötti kapcsolódási lehetőségek is többfélék: van, amikor a felekezet mentén, van, amikor a könyvtártípus mentén, van, amikor témák mentén lehet és produktív kapcsolódni és együttműködni. Az egyesület létezésével és programjaival ezeket a szabad kapcsolódásokat hivatott előmozdítani az ismerkedéstől, a kapcsolatfelvételen át a szakmai tapasztalatok átadásáig. Ugyanakkor átgondolt és kiegyensúlyozott rendszere van az egyesület vezetésének, amely szerint a felekezetek rögzített sorrend és arány szerint adják a tisztségviselőket, illetve vállalják a házi-

„Stabil, jól működő egyesületnek tartom az EKE-t, melynek úgy sikerült professzionalizálnia az évek során, hogy közben a tagok nem veszítették el az őszinte kíváncsiságot és tiszteletet egymás iránt, amellyel kezdetben az egyesületet létrehozták”

vállalás is egy irányba tereli a kisebb-nagyobb tagkönyvtárakat.

A munkatársi háttér milyen jelenleg a tagintézményekben? Mennyire megoldott az utánpótlás?

Nehéz ezt megválaszolni, nagyon különbözőek vagyunk, sokféle humánpolitikai irányt látunk egyszerre megvalósulni tagintézményeinkben.

Az utánpótlás kérdése pontosan olyan nehéz, mint más könyvtáraknál. Az okok ismertek. Örvedetes, hogy az elmúlt évtizedekben egyre több lett a könyvtári szakirányú végzettséggel rendelkező kolléga közöttünk, ugyanakkor állományaink sajátossága miatt sok más szakterületen már tapasztalatot szerzett kollégát tudunk kiváló eredménnyel foglalkoztatni. Azok a könyvtárak vannak szerencsés helyzetben, ahol a fenntartó maximálisan megbízik a könyvtári szakirányú végzettséggel rendelkező vezetőben, illetve ahol nem egy személyben kénytelenek megtalálni a könyvtári szakfeladatokhoz szükséges összes ismeretet és kompetenciát.

„Távlati feladatunknak tartjuk, hogy egyesületünk közös katalógusán keresztül az egész magyarországi teológiai, vallástudományi irodalmat azokba a nemzetközi szakirodalmi adatbázisokba csatornázzuk, amelyekre e területek művelői ma is támaszkodnak”

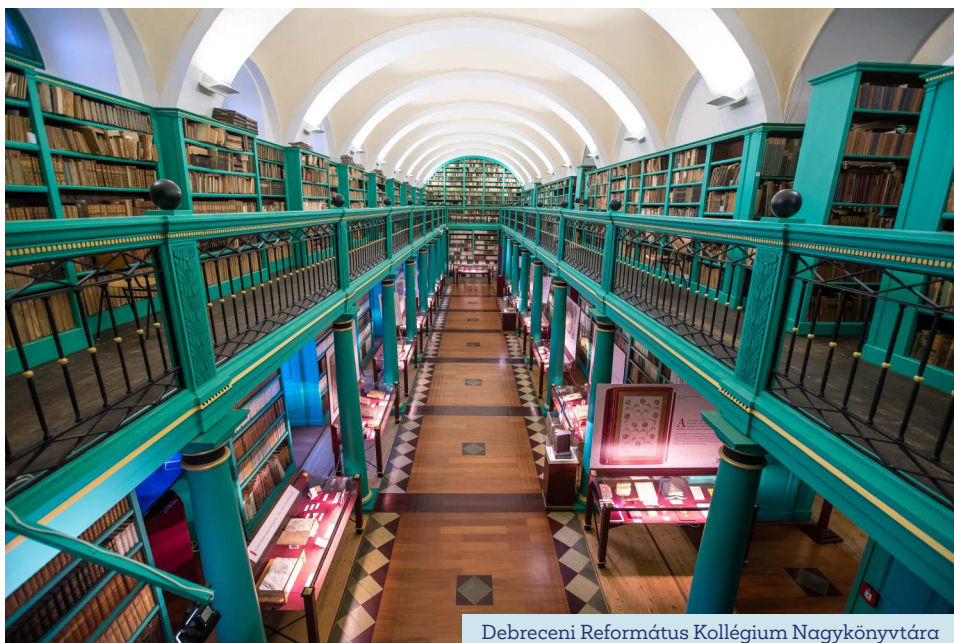
Melyek a szervezet legfontosabb feladatai, kihívásai napjainkban? Milyen rövid és hosszú távú tervei vannak az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének?

Az alapítók közül már egyre kevesebben aktív korúak, egyfajta nemzedékváltás zajlik egyesületünkben. A most tisztséget viselőknek fel kell vállalniuk a híd szerepet, azaz már most kell dolgoznunk azon, hogy fiatalabb kollégáinkat megnyerjük az önkéntes egyesületi munka számára. Szeretnénk továbbá megelőzni azt, hogy még nagyobb

nyíljon az olló tagkönyvtáraink között az adottságok és a lehetőségek vonatkozásában. Elsősorban a továbbképzések területén tudunk segíteni. Nem véletlenül kezdtük el archiválni az egyesület rendezvényein elhangzó előadásokat, így azok is részesülhetnek ezekből, akik egy személyes könyvtárban dolgoznak, és nem tudnak személyesen részt venni eseményeinken. Szorgalmazzuk és támogatjuk a munkacsoportok kialakítását, hogy az azonos munkakörben dolgozók tudjanak egymásra támaszkodni, a szakmai tapasztalat hatósugarát így tudjuk a leginkább kiterjeszteni. Terveink között szerepel a teológiai tudományok rendszerének,

alapismereteinek oktatását célzó tananyag vagy tanfolyam kidolgozása, hogy a teológiai végzettségűek csökkenő számát tagkönyvtáraink ellensúlyozni tudják. Szervezetként fontos célnak tartjuk, hogy minél több könyvtárat bekapcsoljunk a metaadatszerébe a közös katalógusunkon keresztül. Sőt, nemcsak az összes tagkönyvtár bekapcsolását tartjuk elképzelhetőnek, hanem akár nem egyesületi tag intézmények vagy nem egyházi könyvtárak teológiai, vallástudományi jellegű állományának adatait is. Távlati feladatunknak tartjuk, hogy egyesületünk közös katalógusán keresztül az egész magyarországi teológiai, vallástudományi irodalmat azokba a nemzetközi szakirodalmi adatbázisokba csatornázzuk, amelyekre e területek művelői ma is támaszkodnak. Ebben az egyházi felsőoktatás és az egyházi kiadók a legjelentősebb partnereink. Miközben figyelünk a lehetőségekre, és igyekszünk lépést tartani az információtechnológiai fejlesztésekkel, a szó legjobb értelmében konzervatívak is vagyunk. Klasszicista vagy barokk teremkönyvtáraink, gyűjteményünk a maguk tárgyi szépségében megőrzendők. Óvatosak vagyunk a modernizálással, ismerünk olyan több száz éves épületet, ahol a relatív páratartalom alig ingadozik egész évben, miközben nincs két egyforma méretű ablak az egész épületben. De ne csak az épített örökségre gondoljunk. A teológiai klasszikus szintén örök kortársaink, nem avuló kutatási témák, és az egyházi élet dinamikájára is hatással tudnak lenni. Egyházi könyvtárként az is a feladatunk, hogy ezt a gazdag szövegörökséget minél szélesebb társadalmi körben ismertté tegyük, megtaláljuk a módját annak, hogy az olvasás valahogyan mindig kapcsolódjék a szent olvasás hagyományához, magán- és szakmai életünk eredője egyaránt a könyvek könyve, a Szentírás irányába mutasson.

Szeifer Csaba

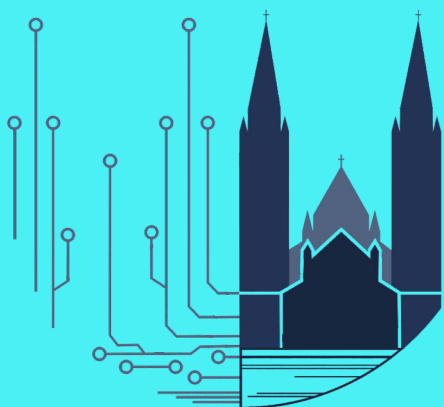


Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára

Fotó: Derencsényi István

MAGYAR KÖNYVTÁROSOK EGYESÜLETE

55. VÁNDORGYŰLÉSE



A változás részesei vagyunk: Mi és MI
2024. JÚLIUS 17-20.
SZEGED

A változás részesei vagyunk:

Mi és MI

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) A változás részesei vagyunk: Mi és MI címmel 2024. július 17-20. között rendezi meg 55. Vándorgyűlését Szegeden, a Csongrád Megyei Könyvtárosok Egyesülete, a Somogyi Károly Város és Megyei Könyvtár, a SZTE Klebelsberg Könyvtár és a Szeged MJV Polgármesteri Hivatala partnerségével.

Az MKE elnöksége a vándorgyűlési témák megválasztásánál mindig törekszik arra, hogy aktuális, a kor kihívásait megjelenítő, a világ könyvtári trendjei szerint megoldásra váró problémákhoz igazodjon, figyelembe vegye a nemzetközi könyvtáros szervezetek, az Európai Unió és a hazai könyvtárpolitika által kitüntetetten kezelt irányelveket, célkitűzéseket és aktuális témaköröket.

A 2024. évi MKE Vándorgyűlés kiemelten középpontba kívánja állítani azon kérdésköröket, amelyek bemutatják, hogy az MKE és a magyar könyvtári rendszer intézményei megfelelnek a 21. századi változásoknak és kihívásoknak, illetve a könyvtári rendszer intézményei és könyvtárosai kiváló példái és nagykövetei az innovációnak, a kreativitásnak és a változásra való reagálásnak. Tudjuk és érzékeljük, hogy a mesterséges intelligencia (MI) az életünk rengő területére hatással van, beleértve a könyvtári szolgáltatásokat is. Az MI segíthet a könyvtárosoknak abban, hogy fejlesszék hatékonyságukat, pon-

tosságukat és eredményességüket pl. abban, hogy megfelelő információkat és forrásokat biztosítsanak a felhasználóknak. Számos területen érzékeljük az MI kihívásait és nehézségeit is, ezen kérdéseket is meg kell vizsgálni és körbe kell járni.

A 2024. évi Vándorgyűlés szakmai programjai betekintést adnak majd a könyvtárak és információs intézmények azon világába is, amely az MI könyvtári felhasználásáról és alkalmazási kihívásairól szól.

A 2024. évi Vándorgyűlés során szándékunk szerint lehetőséget kívánunk biztosítani arra, hogy minél szélesebb körben megismertethessük, megvitathassuk a változó világra reflektáló könyvtári válaszokat, és a jó gyakorlatokat közkinccsé tegyük. Hiszünk és tudjuk, hogy a könyvtár igazi értéke és kincse az a közösség, amelyért él és dolgozik. A könyvtár tükrözi azt a környezetet, amelyben működik, a könyvtári gyűjtemények és programok pedig az olvasói ízlést, a felhasználók prioritásait és közösségét. Ebben a közegben vizsgálhatjuk meg a változásra adott válaszokat és a technológiai kihívások megjelenését. A fenti témák mindegyike napirendre kerül a szakmai programok keretében.

A változás részesei vagyunk Mi is: az MKE is. Hiszünk abban, hogy a Vándorgyűlés idején szervezésében bevezetendő változások, reformok, pozitívan befolyá-

solják majd az idei rendezvényünk eredményességét és szakmai sikerét. Az MKE rendületlenül és tetterre készen dolgozik a Vándorgyűlés megújításán, a program-sorozat struktúrájának megreformálásán, illetve a szakmai programkínálat fejlesztésén időben és tartalomban egyaránt. Az 55. szegedi Vándorgyűlésen a szakmai programok több napon át folynak majd; új szekcióülésekkel, számtalan újdonsággal várjuk majd az érdeklődő kollégákat a legaktuálisabb és legfontosabb könyvtárszakmai kérdéskörökben. Készülünk különleges kulturális és szabadidős programokkal, illetve meglepetésekkel. A Vándorgyűléshez szakmai kiállítás is kapcsolódik, alkalmat kínálunk kulturális programokon való részvételre, a rendezvénynek helyet adó város, Szeged nevezetességeinek megismerésére, személyes beszélgetésekre, találkozásokra, kapcsolatok kialakítására és elmélyítésére. Mindannyian azon dolgozunk, hogy ne csak új ismereteket, tapasztalatokat, jó gyakorlatokat, hanem élményekben gazdag programot tudjunk kínálni minden résztvevő számára.

Szeretettel várunk minden kedves érdeklődőt a megújuló szegedi Vándorgyűlésen – mi már alig várjuk, hogy személyesen találkozhatunk!

A szervezők nevében:

Gerencsér Judit
az MKE elnöke



MAGYAR KÖNYVTÁROSOK EGYESÜLETE

Honlap: <http://mke.info.hu> E-mail: mke@oszk.hu Telefon: (36-1) 311-8634;
adószám: 19000895-1-41 Székhely: 1014 Budapest, Szent György tér 4-6.

Innovációkkal a minőségi könyvtári tevékenységért



A felhasználói igények alapján fejlesztett magas szintű könyvtári innovációkat bemutatva 2023-ban Könyvtári Minőségi Díjban részesült a gyöngyösi Vachott Sándor Városi Könyvtár, Kiállítóhely és Muzeális Gyűjtemény. Az intézmény a már hagyománnyá vált, Vers tér elnevezésű rendezvényével és a Könyvtári Hírmondó vloggal pályázott, és nyert. A díjról, a könyvtárak mostani szerepéről és az innovációk fontosságáról **Szekeresné Sennyey Mária** igazgatóval beszélgettünk.

Az intézmény aktuális stratégiai tervében négy fejlesztési irányt fogalmaznak meg: értékőrző, hasznos, zöldülő és innovatív. Miért ezt a négy irányt emelte ki a könyvtár?

Egy könyvtár alapvetően és hagyományos értelemben véve is mindig értékőrző, ezért is ez az első kiemelt irány. Ehhez kapcsolódik helytörténetünk értékeinek széles körű megismertetése, valamint a múzeumi gyűjtemények működtetése. Előadások, foglalkozások, vetélkedők, kiállítások, könyvbemutatók szervezése, kiadványok szerkesztése is idesorolható. Hasznos könyvtárként elsősorban az ismeretek átadására gondolunk: a hagyományos könyvtári szolgáltatások mellett az élet-hosszig tartó tanulás és a digitális írástudás elterjedésének segítése, egyéni és csoportos foglalkozások, képzések, személyes mentorálás, információk a hétköznapi élethez. Szeretnénk egyszer zöldkönyvtár lenni, fontosnak tartjuk a környezet védelmét és ennek hangsúlyozását az olvasók, a látogatók körében. A környezettudatos szemlélet kialakulását életmódelőadásokkal segítjük, környezetkímélő megoldásokat alkalmazunk a könyvtárban, figyelünk az energiatakarékosságra,

„Fontos, hogy egy bibliotéka meg tudjon újulni, új irányokat, eszközöket keressen a figyelemfelhívásra és a megvalósításra.”

kenységeink mindegyike besorolható valamelyik irányba, vagy akár többbe is. A Vers tér például egy innovatív rendezvénynek mondható, de egyértelműen értékőrzést is végzünk, amikor egy teljes napon keresztül minden a versekről szól.

A pályázatukban mindkét innováció leírása valamennyire a „nemmel” indul. Az anyagban is utalnak arra, hogy volt olyan vélemény, amely szerint a kollégák komolytalanok a Könyvtári Hírmondó formátumával, de az is elhangzott a Vers tér kapcsán, hogy a vers nem az utcára való. Ezek valóban nem férnek bele a klasszikus könyvtárképhez? Egyáltalán mit jelent ez a fogalom ön szerint?

A klasszikus könyvtárkép alapján a könyvek tárháza vagyunk. A legfontosabb

vagy éppen környezetvédelmi témájú könyveinkből zöldpolcot alakítottunk ki. Az innovatív irány pedig manapság elengedhetetlen. Fontos, hogy egy bibliotéka meg tudjon újulni, új irányokat, eszközöket keressen a figyelemfelhívásra és a megvalósításra. Tevékenységünk minden területét kell, hogy hassa ez a gondolkodásmód.

Rendezvényeink, tevé-

alaptevékenységünk még ma is ehhez kapcsolható. Amikor nem a téli, csökkentett nyitvatartással működünk, akkor heti negyven órában van nyitva a központi könyvtárunk, heti öt napon, beleértve a hétvégét is. Tehát ide a nap nagy részében be lehet jönni, lehet olvasgatni és kölcsönözni. Minden társadalmi réteg és korosztály betérhet hozzánk, sok ingyenes szolgáltatásunk van, és minimális beiratkozási díj fejében pedig rengeteg könyvet lehet kölcsönözni. Ugyanakkor ez a klasszikusnak mondható könyvtári szolgáltatás is már rengeteg változáson ment át. Harminc-negyven éve elsősorban tanulni, ismereteket szerezni jártak be az olvasók. Napjainkban ezeket már többségében digitálisan érik el a felhasználók, ugyanakkor az olvasásban előtérbe került a szórakozás, a szabadidő hasznos eltöltése. Minél előbb be kell szerezni a legújabb könyvet, az olvasói igényeket folyamatosan gyűjtjük és figyelembe vesszük. Manapság megváltozott a könyvtárak szerepe: közösségi terekké válunk, programokat szervezünk, új szolgáltatások, irányok felé nyitunk. A lényeg mégis ugyanaz: a színvonalas időtöltés, tudásátadás, szórakoztatás egy kisváros életében. Egyre többször megyünk ki a falakon kívülre, így szólítva meg azokat, akik nem térnek be hozzánk. A Vers térrel is ez volt a célunk. Az egész napos eseményünk ideje alatt változatos, több korosztálynak szóló programokkal vagyunk kint a város Fő terén, és minden a versekről szól. Azok,



Fotók: Vachot Sándor, Városi Könyvtár



akik a költészet napján akár csak öt percre is megállnak verset, zenét hallgatni, már kapnak valamit. Eddig hatszor rendeztük meg a Vers teret, egyre bővülő programokkal, és ez bebizonyította, hogy a vers igenis az utcán is jelen lehet. A Könyvtári Hírmondó esetében pedig egyre inkább igazolódik, hogy a humor egy eszköz az emberek megszólítására, de a mögöttes tartalom a színvonalas kultúráról szól. Elég csak megnézni a tematikus irodalmi videókat (oros, mediterrán, skandináv, francia), végighallgatni a rapszövegeket, és a nevek, könyvcímek felsorolásával egy nagyon komoly keresztmetszetet kapunk az adott nép irodalmáról, anélkül, hogy ez tankönyvízű lenne.

Mottóként használják: Le a sztereotípiákkal! Mennyivel változott a könyvtárak megítélése helyben? Mennyire segíthetnek hasonló innovatív kezdeményezések a könyvtáraknak, könyvtárosoknak munkájuk elismerésében, társadalmi megbecsülésükben?

Az emberek többségében még mindig élnek a sztereotípiák: a könyvtár poros, régi könyvek gyűjteménye, a könyvtáros szemüveges, öreg, unalmas, szürke pulóveres, szigorú, a könyvtárban pedig csendben kell lenni. Még most is sokszor megkapjuk a kérdést: „Nem unalmas? Mit csinálsz egész nap, olvasol?” Azt gondolom, városunkban már fokozatosan változik a megítélés. A változatos rendezvényeinkből egyre több ember talál magának megfelelő programokkal azokhoz is eljutunk, akik azt sem tudják, hogy van könyvtár a Fő téren. A Könyvtári Hírmondó is nagy segítség ebben. Amikor 2022-ben megjelent az orosz irodalomhoz kapcsolódó rapvideó, egy csapásra ismertek lettünk. Országos médiahírünk lett, még a bulvársajtó is foglalkozott velünk. Ezt a hírnevet ki kell használni, nemcsak nekünk, gyöngyösieknek, hanem az egész könyvtáros társadalomnak. Vegyék észre, hogy egy könyvtáros egyáltalán nem unalmas, hanem sokrétű személyiség, aki fogékony a megújulásra, megtartva a hagyományos értékeket is. Városunkban egyre elterjedtebb, hogy a könyvtár egy olyan hely, aho-

vá jó betérni. A gyerekkönyvtárunknak nagyon nagy szerepe van, a családokkal és a legkisebekkel kell kezdeni. Szerencsére a gyerekek szívesen jönnek hozzánk, még a kamaszokat is próbáljuk megtartani.

A láthatóan kreatív munkatársak közegét, innovativitását miként lehet folyamatosan fenntartani, egyáltalán szükség van a folyamatos inspirálásra?

Szerencsére a munkatársi gárda nagyon jó összetételű. Az előző vezetés is támogató volt, és jómagam is igyekszem teret adni a kezdeményezéseknek, ötleteknek. Mindennap tartunk rövid megbeszélést, hetente pedig egy köznel egyórás értekezletet. Itt mindig nagyon sok jó ötlet vetődik fel, amelyeknek jelentős részét igyekszünk megvalósítani. Mindenki más egyéniség, a feladatok megtalálják a gazdájukat. Egy-egy nagyobb projekt után megbeszéljük az elért eredményeket, levonjuk a pozitív és negatív tanulságokat. A sikeres tevékenységek újabb lehetőségekre sarkallják a munkatársi gárdát, a hibák, a negatívumok is tudnak inspirálólag hatni. Mindenki javaslatát meghallgatjuk. Nekem még nem volt olyan problémám, hogy ne lennének új ötletei a munkatársaknak.

Milyen lehetőségek vannak még a két projekt vagy továbbiak fejlesztésében?

Természetesen a Könyvtári Minőségi Díj nem jelenti azt, hogy – mivel mindent elértünk, ami elérhető – nyugodtan üldöghetünk tovább. Ez a cím kötelez minket, hogy mindennap bizonyítsuk, méltóak voltunk az elismerésre. A munkát folytatnunk kell, és mindig lehet jobban és jobban dolgozni. Ez inspirál minket újabb ötletekre, hogy még érdekesebbé, színvonalasabbá tudjuk tenni olvasóinknak a könyvtárba járás élményét. Az élet valóban nem állhat meg. A beszélgetésünk előtt már kijött egy újabb Könyvtári Hírmondó. A fiúk pedig újabb tematikus videóval készülnek, amit mindig nagy titok övez, mi is csak megjelenéskor látjuk. Április 11-én pedig újra lesz Vers tér, amelyre két pályázati kiírásunk már meg is jelent, és folyamatosan szervezzük az előadókat, programokat. Úgy gondolom, mindkét innovációnk még évekig működni fog, sok lehetőség van bennük.

Szeifer Csaba

„Úgy gondolom, mindkét innovációnk még évekig működni fog, sok lehetőség van bennük.”

Az Országos Széchényi Könyvtár helye a magyar–török kulturális évadban



Fotók: Országos Széchényi Könyvtár

A Magyar–török diplomáciai kapcsolat felvételének centenáriumát ünnepeljük idén. Az egész évben tartó programsorozat Magyarországon és Törökországban is rámutat azokra a művelődéstörténeti vonásokra, amelyek meghatározzák a magyar és török kultúra jelenét.

Az évad első fontos nagyobb hazai eseményét az Országos Széchényi Könyvtárban (OSZK) rendezték meg február 5-én. A könyvtár VI. emeleti kiállítóterében Rózsa Dávid, az OSZK főigazgatója bejelentette, hogy az intézmény megkapta és a Corvina.hu honlapon mindenki számára elérhetővé tette az isztambuli Topkapi Szerájban őrzött két corvina teljes digitális másolatát, valamint publikálta báró Révay Ferenc Kelet-Mediterráneumból származó úti fényképalbumait Fotótér nevű tartalom-szolgáltatásában.

Az eseményen köszöntő beszédet mondott Rózsa Dávid, az OSZK főigazgatója, Hoppál Péter, a magyar–török közös kulturális évad megrendezésének előkészítéséért és lebonyolításáért felelős kormánybiztos, valamint C. Gülşen Karanis Ekşioğlu, a Török Köztársaság magyarországi nagykövete. Rózsa Dávid beszédében hangsúlyozta, hogy „a kulturális évad azt üzeni nekünk, hogy életben kell tartanunk az egymáshoz vezető nyelvet azért, hogy az utánunk jövő generációk is beszélgethessenek azokról az értékekről, történetekről,

amelyekben mindannyian ott vagyunk.” Hoppál Péter elmondta, hogy „másfél évszázados elképzelés az, hogy a szétszóródott corvinákat valamilyen formában sikerüljön újra összegyűjteni. A szándék, hogy a corvinákat egy platformon lehessen közösen látni és kutatni, a mai nappal tovább gazdagodik, a digitális corvinaálmány két újabb további darabbal gyarapodik a virtuális térben.” C. Gülşen Karanis Ekşioğlu kiemelte, hogy „az esemény gazdagítja a 2024-es Magyar–török kulturális évadot és rávilágít kapcsolataink múltjára és mélységére. Az itt ma bemutatott két digitális corvinát mind a török–magyar kapcsolatok, mind Törökország történelme szempontjából kiemelkedően fontosnak tartjuk.”

„Az OSZK fontos, együttműködésből születő kulturális tartalmakkal tud bekapcsolódni az évadba, amelyek az évad befejeztével is érvényes üzenetet közvetítenek”

A rendezvény gazdag sajtóvisszhangja és kultúrdiplomáciai beágyazottsága rámutat arra, hogy a két corvina teljes digitális másolatának és báró Révay Ferenc úti fényképalbumainak közkinccsé tétele a ma-

gyar és a török kultúra vonatkozásában is sokrétű jelentéssel bír. A kölcsönöségben megképződött jelentés pedig olyan teret alkot, ahol megértheti egymást a török és a magyar kultúra alanya is. Ez olyan adottság, amelyből kulturális tőke képződik.

Az Országos Széchényi Könyvtár fontos feladatának tekinti Hunyadi Mátyás szellemi örökségének, a Corvina könyvtár emlékezetének ápolását. Az egykori Bibliotheca Corvina könyvtár fennmaradt darabjai – hozzávetőlegesen 220 corvina – Európa és az Egyesült Államok könyvtáraiban található. Magyarországon öt közgyűjteményben ötvenöt corvina található, ebből harminchét az Országos Széchényi Könyvtárban.

Húsz évvel ezelőtt indult meg a fennmaradt és a világ könyvtáraiban szétszórva őrzött kódexek szisztematikus, részletes újrafeldolgozása. Ennek eredménye a Bibliotheca Corvina Virtualis elnevezésű internetes tartalomszolgáltatás, amelynek távlati célja Hunyadi Mátyás magyar király uralkodói könyvtára, a Bibliotheca Corvina fennmaradt és azonosított köteteinek virtuális rekonstrukciója. A szolgáltatásban összesen 235 corvina szerepel, amelyek közé tartoznak a Mátyás számára Firenzében készült példányok is. Az OSZK-ban őrzött corvinák mellett a másik négy

magyarországi gyűjteményben őrzött 18 corvina teljes képállománya is elérhető a szolgáltatásban. A Corvina könyvtár virtuális újraegyesítése 2022 tavaszán új lendületet kapott annak következtében, hogy a nemzeti könyvtár felvette a kapcsolatot tizenegy ország negyvennégy gyűjteményével azért, hogy digitalizálják az állományukban levő corvinákat, és engedélyezzék közzétételüket.

A magyar–török kulturális évadban ismét gondolkozhatunk a corvinákról, és áttekinthetjük a Corvina könyvtár virtuális újraegyesítésének jelenlegi helyzetét. A projekt vezető kutatója és az OSZK corvinahonlapjának szerkesztője, dr. Zsupán Edina, a HUN-REN-OSZK Fragmenta et Codices Kutatócsoport tagja szerint az, hogy megkaptuk két corvina teljes digitális másolatát a Topkapı Szeráj Múzeum Könyvtárából, mérföldkő a projekt életében, valamint a hazai és nemzetközi corvina kutatás viszonylatában is. Az egyik a Ptolemaios: Geographia, amely minden bizonnyal Vitéz Jánosé volt. A firenzei eredetű kódexben számos térkép is található. A másik Rannusius Crispus II. Ulászló jelenlétében elhangzott prédikációja Budán: a kódex különlegessége, hogy Budán készült, így valamelyest tükrözi a budai könyvkészítés állapotát Mátyás halála után. A nemzeti könyvtár tulajdonába



került két digitális másolat beilleszthető abba a gesztussorozatba, amelyet a törökök gyakoroltak felénk 1869-ben és 1877-ben. Az első alkalommal négy, a második alkalommal tizenhárom corvinát kapott vissza Magyarország. A második alkalommal több mint 30 magyar vonatkozású kódex került újra a magyar államhoz. A centenárium kapcsán bemutatták báró Révay Ferenc úti fényképalbumait is.

A hivatásos fényképészek képeiből összeállított albumok Révay kelet-mediterrán térségben tett utazásait örökítik meg a kiegyezés körüli években. Az igényes

kialakítású, nagy alakú könyvek alapján képet alkothatunk a korabeli Algéria, Egyiptom, Palesztina, Isztambul, Mekka és Medina építészetéről, a mediterrán és a közkeleti térség világáról. A tizenegy album között találjuk Isztambul látképét. Papp Viktor, az OSZK Történeti

Fénykép- és Interjútárának munkatársa, aki Révay úti fényképalbumainak feltárásával foglalkozik, elmondta, hogy „a báró nagy jelentőséget tulajdonított a fényképeknek. Meglehetősen komoly összegeket szánt fényképvásárlásra, és csak azokat rendezte albumba, amelyek a helyszín és beállítás tekintetében értékesek voltak számára, ezért gyűjteményének szubjektív és objektív értelemben is legfontosabb darabja az album, amelyben Isztambul panorámája található.”

Az albumot érintő kutatások alapján elmondható, hogy a Constantinople 1869 című bőrkötéses, rézcsatos, Révay Ferenc monogramját viselő kötet a báró egyedi megrendelésére készült. Az album összesen 41 db felvételt tartalmaz a városról. A 11 albumból álló dokumentumegyüttes mintegy 800 képe hozzáférhető az OSZK Fotóterében.

A magyar–török Kulturális Évad lényegesen egymásra figyelés, az együttműködés, a partnerség. Ezek olyan emberi minőségek, amelyek egybecsengésből maradandó kulturális érték születik. A nemzeti könyvtár tevékenységi körét jelentős mértékben hangolják az együttműködések, amelyek kulturális javakat teremtenek a jövő generációja számára is. Ezek olyan szinergiákból születnek, amelyeket érdemes átgondolni, ha a tudásalapú társadalomról, a kultúra hozzáférhetőségéről beszélünk. Mindez ott húzódik a magyar-



török kulturális évadban, amely megmutatja a különbözőségekben élő azonosságokat. Amennyiben képesek vagyunk arra, hogy olvassuk a kölcsönösségből születő értéket, közel kerülünk annak belátásához is, hogy kultúránk interferál más kultúrával, és ez hosszú távon erős interkulturális jelenlétet, további együttműködések teremtését.

Az OSZK fontos, együttműködésből születő kulturális tartalmakkal tud bekapcsolódni az évadba, amelyek a kitüntetett időszak befejeztével is érvényes üzenetet közvetítenek. Idén a nemzeti könyvtár újfentartatott fő karakterére, az emlékeztetésre. A kultúra intézményei – így a könyvtárak – olyan archívumok, amelyek hozzásegítik az állampolgárokat ahhoz, hogy a szövegek jelenlétében keletkező emlékezés során megalkothassák az én-te történeti alakzatait.

Ezt megfontolva, az évad első eseményén sajtótájékoztató formájában bemutatott két corvina és az úti fényképalbumok úgy válnak az együttműködés jó példájává, hogy fizikailag is szimbolizálják a magyar és török kultúra meghatározó időszakait.

Mikló Péter



Aktív szervezetek viruló magyar közösséggel

A horvátországi Pélmonostorra (Beli Manastir) látogattunk el, hogy beszéljünk a magyar kisebbség helyzetéről, és megnézzük a Horvátországi Magyarok Központi Könyvtárát.

A helyi könyvtárban **dr. Lehocki-Samardzic Anna**, az MTA eszéki székhelyű Glotta Nyelvi Intézetének elnöke, **Nyári Denisz**, a Zrínyi Magyar Kultúrkör elnöke és **Rabbi Zsolti**, a Horvátországi Magyarok Központi Könyvtárának vezetője várt bennünket.

Lehocki-Samardzic Anna azzal indította beszélgetésünket, hogy úgy véli, a közösségük jelenleg virul, ezért sokat is tesznek. Ezt egy példával is alátámasztotta: a Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózatban az eszéki kutatóállomás a legaktívabb. Hozzátette azt is, hogy sok intézmény is alakult az elmúlt időszakban, az oktatási vertikum is megvan ehhez az óvodától egészen a felsőoktatásig. A tízezres magyar közösségnek ez egy óriási teljesítmény. Azt is kiemelte, hogy a már említett intézményeket az elérhető horvát forrásokból tudják működtetni, viszont a magyarországi pályázatok is sokat segítenek.

Rabbi Zsolti ezzel egyetértett, és hozzáfűzte: úgy érzik, most valóban összeállt a kép, Magyarországról eddig is sok segítség érkezett, és a horvát jogszabályok nem csupán a magyar, de a többi kisebbség helyzetét is biztosítják.

„A többség talán el is várja tőlünk, hogy jelen legyünk, mondhatom: természetes, hogy a magyarok jelen vannak a közéletben vagy épp a felsőoktatási intézményekben. Negatívumokat nem tudok említeni. Nem csupán, hogy megvannak a jogaink, hanem tudunk is vele élni!”
– hangsúlyozta Lehocki-Samardzic Anna.





Rabbi Zsolti szerint abszolút nem hátrány ma magyarként Horvátországban élni. A felvetésre, hogy érezhetően aktívak a magyar közösséghez tartozó civil szervezetek, Lehocki-Samardzic Anna elmondta: fontosnak tartják a mindennapokban is ápolni a kultúrájukat, a hagyományokat, és ez nem csupán nekik fontos, hanem azért is, hogy kifelé mit mutatnak erről.

Nyári Denisz hozzátette, hogy az általa vezetett, 2015-ben alakult Zrínyi Magyar Kultúrkör is e szervezetek közé tartozik. Elmondása szerint a kultúrkör megalakulásának céljai között szerepelt, hogy tudományos tevékenységet végezzenek, így több könyvet is kiadtak már. Folyamatosan tartanak filmvetítéseket, előadásokat Magyarországról meghívott előadókkal.

Az elmúlt évben vendégül látták egy beszélgetésre a Pécssett élő Horváth Viktor író, aki korábban az Európai Unió Irodalmi Díját is megkapta. Nyári Denisz szerint az elmúlt év csúcspontja volt számukra az Országos Széchényi Könyvtárral (OSZK) kötött megállá-

podás a Szlavóniai Magyarok Újságjának digitalizálásáról. Ennek kapcsán elmesélte, hogy a doktori disszertációjához keresett forrásokat Budapesten, a Magyar Nemzeti Levéltárban és az OSZK-ban, ekkor fedezte fel az 1908-ban indult Szlavóniai Magyar Újságot, amely az Osztrák–Magyar Monarchia idején jelent meg eszéki magyar lapként.

A megjelent évfolyamok közel 5000 oldalát nagy munka volt digitalizálni, de szerinte még nagyobb feladat lesz ezeket feldolgozni a kutatásokhoz, amelyek érintik a horvátországi magyarságot, a nyelvet, a történelmet és a nemzetközi kapcsolatokat. Az újság digitalizálása lényegében az első lépése volt a kutatásnak, hiszen így teljesen hozzáférnek a megjelent 11 évfolyam lapszámaihoz.

A Zrínyi Magyar Kultúrkör elnöke elmondta azt is, hogy a tevékenységüket Horvátországban segíti az országos kisebbségi tanács, de évente nyernek

„Kiemeljük, hogy tisztában vagyunk a digitális világunk új lehetőségeivel, de a kézbe vehető

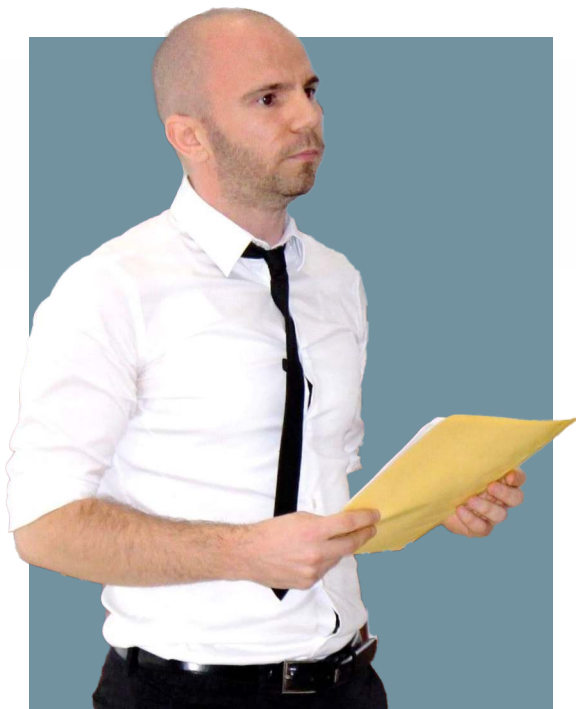
könyvek mindenki számára továbbra is maradjanak fontosak a jövőben”

támogatást a Bethlen Gábor Alaptól is. Jelenlegi kutatásuk egy 19. századi szentlászlói (laslovói) napló, amelyet egy horvátországi magyar írt, aki részt vett az osztrák-olasz háborúban, és abban az időszakban készítette emlékiratait. Ezt tervezik kiadni, illetve hozzá kapcsolódó tanulmányokat is megjelentetni, ezzel is megmutatva, hogy a kicsi közösségük ilyenre is képes.

„Nem csupán, hogy megvannak a jogaink, hanem tudunk is vele élni”

„Azt vettük észre, ha megjelentetünk például egy új kötetet, azt nagyon értékeli a közösségünk, és nem csupán a miénk. Akkor az érdeklődés a többség részéről, hogy az összes rendezvényünket tolmácsoljunk kell. Ez egy nagyon erős üzenet, nem csupán nekünk, hanem kifelé is”
– mondta beszélgetésünk végén Lehocki-Samardzic Anna.





Látogatásunk
második felében
Rabbi Zsolti
könyvtárvezetővel
beszélgettünk a
Pélmonostori Városi
Könyvtár jelenéről.

Fotó: Facebook

Beszélgessünk kicsit a pélmonostori könyvtárról, illetve a Horvátországi Magyarok Központi Könyvtáráról.

A magyar kisebbség a könyvtár életében mindig jelentős szerepet játszott. A dráva-szögi könyvtárak múltja a 19. századig nyúlik vissza. Vörösmarton volt az első. A könyvtári hálózat a 20. század közepén formálódott, ekkor a legnagyobbtól a legkisebb falvakig volt mindenhol könyvtár, 17-18 településen. A horvát honvédő háború után alakult járások feladata lenne, hogy könyvtárakat tartsanak fenn, de sajnos ez nem valósul meg, így a könyvtárosmunka ebben a térségben lényegében ránk hárul. Ezt nem hátrányként éljük meg, hanem inkább ellenkezőleg, még aktívabbak vagyunk a munkában, hogy minél több lehetőséget nyújtsunk az olvasóknak. A helyzeten igyekszünk úgy javítani, hogy a településeken a helyi oktatási intézményekkel, óvodákkal, iskolákkal va-

gyunk kapcsolatban, és nyolc helyen van letéti állományunk az intézményekben. Azt fontos kiemelni, hogy ezek olyan helyszínek, ahol a magyar gyerekek nagyobb létszámban vannak jelen, így itt a magyar nyelvű olvasnivalóhoz könnyebben hozzáférhetnek. Az intézményekbe kihelyezett állományokat 2-3 havonta frissítjük, és ekkor nem csupán könyveket vizsgálunk, hanem valamilyen könyvtári foglalkozást is tartunk a gyerekeknek. Ezek után nagyon sok pozitív visszacsatolást kapunk tőlük, ami sokat jelent a kollégáknak. A Horvátországi Magyarok Központi Könyvtára nálunk egy státuszt jelent, jogilag a Pélmonostori Városi Könyvtáron belül működik. Ez nem jelent „könyvtárt a könyvtárban”, nem vagyunk külön jogi személy. A városi könyvtár állománya nagyjából 74 ezres, ebből 8 ezres a magyar nyelvű gyűjteményünk. Azt meg-

említem még, hogy Horvátországban tíz kisebbségi központi könyvtár létezik, például olasz, osztrák, szlovén.

Magyarországi könyvtárakkal, szakmai szervezetekkel milyen a kapcsolatuk?

Az említett státusz segíti könyvtárunk tevékenységét a határon túli kapcsolatok építésében. 2007-ben indult a „Könyvtárosok vendégségben” kezdeményezés, amely a kecskeméti Katona József Könyvtár és a Pélmonostori Városi Könyvtár – Horvátországi Magyarok Központi Könyvtára között jött létre, később további települések, Baja, Mohács, majd a szabadkai kollégák is csatlakoztak ehhez. Amikor a találkozóink vannak, akkor a magyarországi könyvtároskollégák magyar nyelven tartanak foglalkozásokat a már említett nevelésioktatási intézményekben. Ezek az alkalmak egyébként szakmai tapaszta-

latcserék is a könyvtárosok között, és persze év közben is folyamatos közöttünk a kapcsolattartás.

Milyen rendezvényeket, közösségi programokat, szakmai eseményeket emel ki az utóbbi időszakból?

Elsőként egy nagyobbbat mindenképp. 2022-ben rendeztünk meg egy olyan könyvfesztivált, ami nagy vállalásunk volt. A programok változatosak voltak, zenével, színházzal, de fontos, hogy minden a könyvekre alapult. Nagy erőbefektetés volt a részünkről, jó lenne folytatni, de sok mindennek össze kellene állnia, hogy egy következőt megrendezzünk. Korábban évente kétszer tartottunk továbbképzéseket magyarul, ezekben az OSZK Könyvtári Intézetével is együttműködtünk. Jó a kapcsolatunk az Informatikai és Könyvtári Szövetséggel és a Magyar Könyvtárosok Egyesületével is. Konferenciákra is rendszeresen járunk.

A fiatal olvasók bevonása miként történik Pélmonostoron? Milyen tapasztalataik vannak e téren?

Vannak könyvtárbejelentőink, ezeket fontos kiemelni. A Horvát könyv hónapja elnevezésű országos rendezvény október közepétől november közepéig tart minden évben. A könyvtárak ebben az időszakban a legaktívabbak, rendszeresen vannak csoportjaink különböző oktatási intézményekből, óvodákból is. Akik ekkor érkeznek, ingyenesen iratkozhatnak be nálunk. Az óvodákban a nagycsoportosoknak 3-4 hónapon át tartunk foglalkozásokat a könyvtárban. Ami lényeges ebben, hogy ezek szombatoként zajlanak, és a szülők hozzák el a gyerekeket. Ebbe a folyamatba az óvoda nincs bevonva, tehát a szülő dönti el, hogy fontosnak érzi-e, hogy elhozza a foglalkozásra a gyermekét. A mostani, év eleji időszakban elég nagy létszámmal, 26 gyerekkel foglalkozunk. Azt minden korosztálynak – legyenek fiatalok vagy idősebbek – hangsúlyosan kiemeljük, hogy tisztában vagyunk a digitális világunk új lehetőségeivel, de a kézbe vehető könyvek mindenki számára továbbra is maradjanak fontosak a jövőben.

Szeifer Csaba



Fotók: Rumppler Imre

Valóban a város dolgozószobája lett

Megújult a várapalotai Krúdy Gyula Városi Könyvtár

A múlt

Könyvtárunk egyik legfontosabb és legkiemelkedőbb előzménye az 1886. december 12-én megalakuló várapalotai Iparos Olvasókör könyvtára. Könyvállományának egy töredéke a II. világháború után bekerült a városi könyvtár állományába, Várapalota első közkönyvtárába, így biztosítva valamiféle folytonosságot a múlttal. Az olvasókörök organikus fejlődő könyvtáracskái helyett hozták létre „a” városi könyvtárat, amely 1954. augusztus 20-án egy kisajátított piciny cipésműhelyben kezdte meg működését. A könyvtár 1963-ban vette fel a Krúdy Gyula nevet legendás könyvtárigazgatónk, Könczöl Imre kezdeményezésére, egyúttal a felnőttkönyvtár egy megüresedett iskolaépület (a mai zeneiskola) földszintjére költözött. A könyvtár régi helyiségében pedig 1964. január 1-jén új bútorzattal gyermekkönyvtár nyílt

meg. Újabb fontos változás 1975-ben történt, amikor a gyermekkönyvtár is a mai zeneiskola épületébe, annak emeletére költözött. Az intézmény jelenlegi helyére, a Szent István út 28. szám alá 1985-ben került, ahol egy modern, a kor színvonalának tökéletesen megfelelő könyvtárat rendeztek be. Az épület átadása után csak egyetlen jelentősebb – öt éven át tartó – felújítás, korszerűsítés zajlott, 1996 és 2000 között, így 2008-ban ismét napirendre került a városi könyvtár felújításának ügye. Ekkor Németh Árpád polgármester elkészítette a Nagy Gyula Galéria mögötti területen felépítendő új könyvtárépület terveit, amivel a fizikailag egy panelház aljában lévő intézmény gondjai gyökeresen megoldódtak volna. Ám végül minden jó szándék ellenére – pénzügyi okokból – nem épült meg.

„arra törekedtünk, hogy a könyvtárat – az ismert szlogennek megfelelően – a város dolgozószobájaként rendezzük be.”

A jelen

Hosszas előkészületek után 2023-ban Várpalota TOP CLLD-pályázatának kulcsprojekteként, az önkormányzat által biztosított jelentős önerővel kiegészítve, mindössze fél év alatt megvalósult az intézmény teljes körű felújítása, illetve a könyvtári bútorok

cseréje. A könyvtár méltatlan állapotok közé jutott az évtizedek folyamán. Az elavult műszaki állapotú társasház körülményei miatt már az esővíz és a szennyvíz is egyre gyakrabban okozott gondot. Olvasóink folyamatosan panaszkodtak – joggal –, hogy helyiségeink nem klimatizáltak, emiatt például az idősebbek a melegebb idő beköszöntével egyáltalán nem jöttek el programjainkra, ebben az időszakban kizárólag kölcsönözni jártak be. A vizesblokkjaink hiába voltak tiszták, a több mint 35 év használat meglátszott rajtuk. Az épület 2023-as teljes felújítása végül ezeket a gondokat is orvosolta, hiszen teljesen megújult a homlokzat a nyílászárókkal, a tetőszigetelés, a víz-, villamos és gyengeáramú rendszer, és megtörtént a klimatizálás is. Kifejezett örömünkre szolgált, hogy Campanari-Talabér Márta polgármester intézkedésére nemcsak a könyvtár újult meg, hanem az intézmény előtti park is: idekerült Borbás Tibor Krúdy-szobra, a gondos tervezéssel kiültetett dísznövények pedig vetekednek a Thury-vár körüli új parkosítás szépségével.

A tervezés során a legfontosabb szempontunk az volt, hogy az épület kívül-belül vonzó legyen. Az olvasótereket nappaliszerűen képzeltek el, arra törekedtünk, hogy a könyvtárat – az ismert szlogennek megfelelően – a város dolgozószobájaként rendezzük be. Ennek érdekében a folyóirat-olvasó részen kanapét helyeztünk el két fotellel, dohányzóasztallal, könyvtárszerte állítható magasságú asztalokat szereztünk be, hogy többféle funkciónak is megfeleljenek. A könyvtári terek színvilágát világos, vidám tónusok, a nyugtató zöld és különféle fiatalos színek jellemzik, otthonos kiegészítőkkal (díszpárnákkal, növényekkel, helyi alkotók festményeivel, dekorációs tárgyakkal) igyekeztünk lakályossá tenni a belső tereket. Praktikus okokból egységes, rakásolható székeket

„a Krúdy Gyula Városi Könyvtár 2024-ben ünnepli 70 éves fennállását”

vásároltunk a helyiségekbe, amelyeket nemcsak az olvasóterben, hanem az előadóteremben szervezett rendezvényeinken is tudunk használni. Fontos szempont volt, hogy a látogatók a könyvtár tereit tudat alatt se érezzék nyomasztónak a könyvekkel teli, magas polcok miatt, igyekeztünk a könyvesboltok mintáit követni. Tudatosan arra törekedtünk, hogy a tágasság érzetét keltsük a bútorok színével, elhelyezésével. Nagyon szigorú elvek mentén megsza-

badítottuk a kölcsönzőterbe kihelyezett dokumentumállományunkat az elhasználandó, illetve nem használt könyvektől, így összességében a polkép hasonlóvá vált a nagy könyvesboltlátozóterekben megszokotthoz. A gyermekkönyvtárban játékokkal és párnákkal teli kuckót, játszósarkot alakítottunk ki. A fizikai akadálymentesítést a könyvtár előtt újonnan létesített parkoló, bent taktilis sáv és mozgássérülteknek épült mosdó szolgálja. Ez a mosdó egyúttal pelenkázóhelyiség is, mivel látogatóink között sok kismama van. Ezen kívül is terveztünk új helyiségeket: a külön kijáratral rendelkező előadótermünkhöz vizesblokkot kapcsoltunk, így a könyvtár hétköznapi életétől teljesen független használatra is alkalmassá vált. Az egyik irodánkból pedig közösségi alkotó teret hoztunk létre Krúdy Műhely néven, ahol pályakezdő és műkedvelő helyi alkotók, könyvtárunkhoz kötődő klubok kiállításait tudjuk bemutatni, illetve a műhely révén a korábbi időszakhoz képest több külső civil szervezetet, klubot tudunk befogadni. A Krúdy Műhely nemcsak kisebb tárlatoknak, hanem a már régóta létező kreatív írókörünknek, illetve a kézimunkaszakkörünknek is helyet ad, sőt már népdalkörrel is bővítjük saját szervezésű klubjaink kínálatát, ami szintén itt kap helyet.

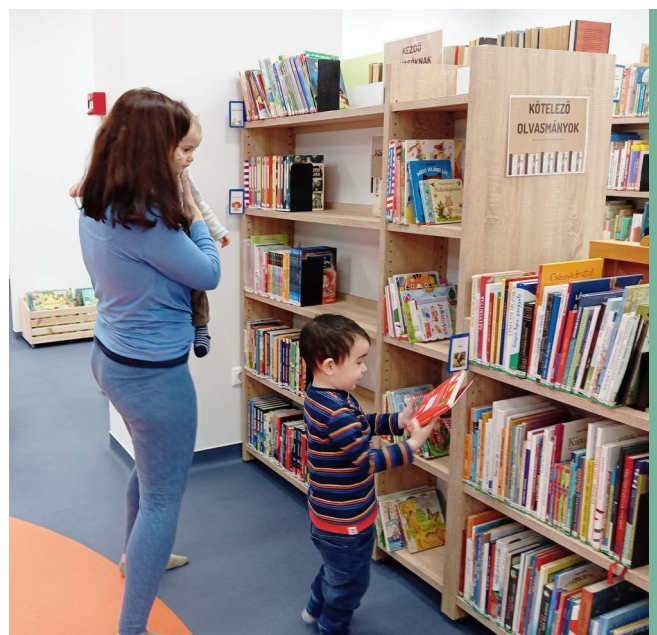
A közeljövő

Az olvasói visszajelzések rendkívül kedvezőek. Nincs olyan napunk, hogy ne lenne újonnan beiratkozó vagy tagságát megújító olvasónk, ami az elmúlt évek vi-

szontagságai (világjárvány, energiaválság, költözés miatti korlátozott működés) után új energiákat mozgósít bennünk is. A kiállítóterek bemutatkozása decemberben jól sikerült, idei kiállítási tervünk gyorsan betelt különösebb hirdetés nélkül. Nagyon jó reklám a könyvtárnak, hogy belátni a hatalmas üveghomlokzaton, hiszen megszépült beltéréink sok kíváncsi embert csalogatnak be, de még az idei nyár előtt árnyékoló függönyöket terveztünk beszerezni részben állományvédelmi okokból, részben a használhatóság növelése érdekében. Az olvasói visszajelzésekre továbbra is figyelünk, hogy szerintük mivel tudjuk még otthonosabbá, élhetőbbé tenni intézményünket.

A várpalotai városi könyvtár 2023-ban teljes mértékben megújult, így most már kulturális intézményhez méltó épülettel, megújult terekkel és bútorokkal kezdhjük meg a jubileumi évet, hiszen a Krúdy Gyula Városi Könyvtár 2024-ben ünnepli 70 éves fennállását. Az évfordulót rendező programokkal, író-olvasó találkozókkal, jubileumi könyv kiadásával tervezzük megünnepelni, ami jó lehetőség lesz arra, hogy a város lakóinak figyelmét ne csak a megújult, kényelmes és barátságos épületünkkel hívjuk fel magunkra, hanem az értük végzett tevékenységeinkkel is.

Budai László



Legifjabb olvasóink egyike könyveket válogat a családjával



A könyvtárak az általuk kiszolgált közösségek reprezentációi. Ezért elengedhetetlenül fontos, hogy akár új könyvtárat alakítunk ki, akár egy régit újítunk fel, ebből a közösségből induljunk ki. Ebben a rövid írásban egy olyan példát fogok bemutatni, mely mindkét esetet egyszerre hordozza magában: Debrecen csapókerti városrészét ellátó régi könyvtárát új helyen újra megnyitottuk. Ha igaz az első mondat, úgy mindenképpen az origónk az a közösség kell legyen, melyet a **Méliusz Juhász Péter Könyvtár** új, nagyobb alapterületű csapókerti könyvtára ellát majd.

A debreceni Csapókerti Könyvtár megújulása

Egy közösség megismeréséhez érdemes annak történetéből, hagyományából kiindulni. A debreceni Csapókert homokdombjait a 17. század második felében kezdték szőlővel beültetni, e korból származnak az első idevonatkozó írásos emlékek: 1675-ben a városi tanács engedélyezte, hogy a szőlővel még nem rendelkező polgárok számára parcellákat mérjenek itt ki. A cél a középvagyonú debreceni polgárok gyümölcsöshöz, szőlőskerthez juttatása volt. A területet Csapó utcai homokhegynek vagy Csapó utcai kapun kívül lévő kertnek nevezték arra utalva, hogy legközelebb esett a Csapó utcai városrész kapujához. Egyes részeit Kincseshegy, Golgota hegy és Kincseskert néven emlegették. A kertek területén lakóházak építését élet- és vagyonbiztonsági okokból megtiltották, ám a 19. század második felétől a tiltó rendelkezés ellenére kisebb lakóházakat kezdtek építeni téli-nyári kinnlakásra, s a kertségek közül először a Csapókertben kezdtek letelepedni az olcsóbb házhelyet kereső emberek. A 19. század végén a Csapókertet Debrecen belterületéhez csatolták. 1896 novemberében átadták az első csapókerti iskolát, mely maig megőrizte nevében a kertség nevét. Mivel egyre több család költözött ide – földművesek, kisiparosok, gyári munkások –, már a századforduló után bővíteni kellett a két tanteremből és egy szolgálati lakásból álló iskolát. A hatvanas évek végén elkezdődött a többszintes panelházak építése, Debrecen kertskégeit elkezdték szanálni. A szűkös anyagi lehetőségek miatt elsősorban a lazán beépített, viszonylag nem nagy lakossűrűségű kertségek estek ennek áldozatául. Ez a városrész megmenekült, mivel itt nagy volt a beépítettség aránya. Így a Csapókert azon néhány kertség közé tartozik, ahol maig megmaradtak az eredeti dűlőutak nyomvonalai. Napjainkban mind modernbb családi házakat, társasházakat építenek a falusias, kisvárosias épületek közé, így átalakulóban van ez a városrész, pulzáló közösségi élettel, erős identitástudattal, fiatal családokkal, ugyanakkor aktív, hagyományörző, a helytörténet iránt érdeklődő, egy egész életet itt leélő idős korosztállyal.

A Csapókerti Könyvtárat a városrész központjában 1961-ben alakították ki, azon a helyszínen, aho-

va 2023-ban visszaköltözött. Első telephelye tehát a Horváth Árpád Művelődési Házban volt, ahol egy könyvtáros látta el a feladatokat napi öt órában, a beiratkozott olvasók száma 103 volt, az állomány pedig 1392 dokumentumból állt. A hetvenes évek közepén a könyvtár pár száz méterrel arrébb költözött, hogy önál-

lón és nagyobb alapterületen töltsse be funkcióját. Negyven év alatt, a kétezres évek elejére megközelítőleg hétszeresére emelkedett mind az állomány, mind az olvasók száma. Debrecen Város Önkormányzata 2022 decemberétől a Méliusz Juhász Péter Könyvtár részére egy több mint 230 négyzetméteres földszinti épületrészt adott át, hogy ott biztosítsa a továbbiakban a városrész nyilvános könyvtári ellátását. A tervek szerint az energiaváltság kellős közepén kellett kialakítani egy korszerű, vonzó, az igényeket teljes mértékben kiszolgáló könyvtári teret.

A Debreceni Művelődési Központ és Ifjúsági Ház Nonprofit Kft. fenntartásában működő közösségi ház felújítását követően a könyvtári szolgáltatás fizikai áthelyezése a Méliusz Juhász Péter Könyvtár önálló telephelyéről a közösségi házba csak abban az esetben volt lehetséges, ha a teljes egészében elkülönített könyvtári tér a Méliusz vagyonek kezelésébe kerül, ha az nem jár területvesztéssel, azaz a könyvtári szolgáltatás részére biztosított terület megmarad, valamint nem következik belőle funkcióvesztés. Erre legalkalmasabbnak a Csapókerti Közösségi Ház földszintjének utcafronti része bizonyult.

A könyvtári szolgáltatás mindössze három héti szünetelt, 2023. május 12-ig. Ennyi idő alatt költözött át az akadálymentes, az utcafronttól is megközelíthető térbe, a következő funkciók szerint: a bejáratnál balra található kölcsönzöpult mögött 52 négyzetméteren található gyermekrészleg a könyvtár legvilágosabb részén kapott helyet. A kölcsönzöpultot nem a bejáratnál szemben, frontálisan helyeztük el, amely így az ellenőrzési funkciót hangsúlyozta volna, hanem a bizalomra és a biztonságra fókuszáltunk, a rendelkezésre állást emeltük ki két funkciót is betöltve. Egyrészt az információszolgáltatást, az adminisztratív feladatok ellátását, a szak-tájékoztatót, másrészt a gyerekövezet biztonságos lezárásának szerepét is ellát-

„Kiemelt jelentősége van annak, hogy a felhasználók magukénak érezzék ezeket a nyilvános tereket”

ja, így a gyerekeket kísérő felnőttek nyugodtan olvashatnak a gyerekövezet mögött található csendes olvasórészlegben, biztonságban tudva a kicsiket. A gyermekrészleg kiemelt jelentőséggel bír a családi házas övezetben, ahol a korábbi fiókkönyvtárunk beiratkozott olvasóinak 31 százaléka 14 éven aluli volt, ezért hangsúlyozottan figyeltünk a családi olvasásnépszerűsítő programokra, valamint a 14 éven aluliak olvasóvá nevelésére.

Az olvasóterem kényelmes fotelekkel, szellősen berendezett, intimitást, nyugalmat is biztosító terület, amely alkalmas író-olvasó találkozók szervezésére, kamarakonzertek helyszínéül is szolgál összesen 42 négyzetméteren. A bejáratnál jobbra található a könyvtár legnagyobb része, a szabadpolcos kiválasztó tér, ahol elhelyezésre került a több mint 11 ezer kötetes állomány felnőtt része. Kényelmes, könnyű fotelekben, kisebb asztaloknál biztosítottuk a válogatást, olvasgatást, az ablakok előtt pedig U alakú polcrendszer képez kis szigetet a társasjátékozni, beszélgetni vágyók részére. A könnyű bútorok biztosítják a tér gyors és igény szerinti átrendezését akár könyvtárosi segítség nélkül. Kiemelt jelentősége van annak, hogy a felhasználók magukénak érezzék ezeket a nyilvános tereket, hogy tudják, beleszólásuk van azok kialakításába, átalakításába, igényeik és szükségleteik szerint formálhatják azokat.

A kiválasztó tér melletti külön teremben hoztunk létre tanuláshoz, munkához munkaállomásokat, itt van lehetőség kisebb képzések szervezésére, workshopokra, filmvetítésekre, melyekhez technikai felszerelést biztosítunk.

Napjainkban a közösségi terek kialakításánál nagy divatja van a rugalmas térrendezés ideájának, ugyanakkor a gyakorlatban érdemes figyelni arra, hogy ne essünk át a ló túlsó oldalára. Ha valami túl rugalmas, akkor céltalan, funkciótlan, felhívul a rendeltetésre. Még a többcéltú helyiségeknek is meghatározott számú funkciót kell betölteniük. Egy könyvtári tér sem szolgálhat ki mindig mindenkit minden szempontból. Az alkalmazkodóképesség vagy átalakulni tudás azonban azt jelenti, hogy minden módosulással új célt szolgál az adott tér.

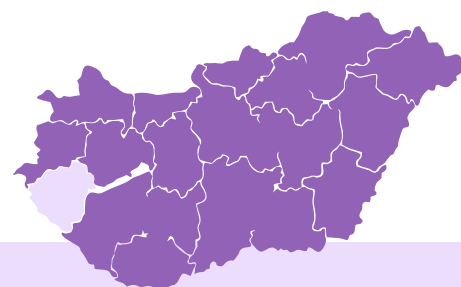
Ezt a szempontot tartottuk fontosnak, amikor ezeket a tereket kialakítottuk, hogy a jövőbeni igényeket is ki tudják szolgálni, így minél kevesebb dolgot rögzítettünk,

nagy, nyitott terek kialakítására törekedtünk.

A Csapókerti Könyvtár szerves része a Méliusz Juhász Péter Könyvtár hálózatának, olvasói, látogatói élvezhetik a teljes intézmény kínálatát, de célzottan gyűjtjük a Csapókertre vonatkozó helytörténeti dokumentumokat is, melyeket digitalizálunk és elérhetővé teszünk helytörténeti adatbázisunkban. Törekszünk rá, hogy választ adjunk a felhasználók kérdéseire, gyűjteményünket és szolgáltatásainkat a helyi igényeknek megfelelően alakítsuk, közhasznú információs, gyermek- és családbarát szolgáltatásokat nyújtunk. Bár egy aktív közösséget látott el korábbi telephelyén is a Méliusz városrészi könyvtára, az új helyen történt nyitás óta szignifikáns emelkedés mutatható ki a forgalomban, megközelítőleg 40 százalékos, ami igazolja azt az elképzelést, hogy egy jól megválasztott és kialakított könyvtári terek önmagában is látogatásnövelő hatása van.

Szabó Tünde Gyöngyi





Zalai Zöld Szigetek

Köss ki nálunk!

Zala vármegye Magyarország zöld szíve, területének közel egyharmadát erdőségek borítják. A zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár számos jó gyakorlattal mutat példát a megyében működő bibliotékáknak. Az elmúlt években a könyvtár munkatársai ökosarkot és fűszerkertet alakítottak ki, magkönyvtárat hoztak létre, faültetésekre került sor, és rendszeresek a témában az ismeretterjesztő előadások is. A zalai városi könyvtárak számos programot szerveznek a szemléletformálás jegyében, és nagyszabású akciókhoz csatlakoznak, hogy aktív cselekvésre buzdítsák az olvasókat és a lakosságot. A Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszere 2023 őszén indította útnak a Zöld Sziget Programot.

A cél, hogy a kistelepülési könyvtárakkal és a könyvtárosokkal együttműködve egy zöldkönyvtári hálózatot hozzanak létre Zala vármegyében. Az egyes szolgáltatóhelyek ugyan külön kis szigetként működnek, de közös célokért dolgoznak. Nem csupán az olvasásnépszerűsítés, az olvasóvá nevelés és a közösségépítés lebeg a könyvtárosok szeme előtt, hanem az ismeretterjesztés, a környezetvédelem és a fenntarthatóság is. A vármegyei könyvtár és a KSZR-csoport munkatársai azt tapasztalták a kistelepüléseken dolgozó könyvtárosok esetében, hogy mindenhol akad egy-egy jó gyakorlat, de együttműködéssel talán még többre lennének képe-

sek. A „Köss ki nálunk!” mottó azt sugallja, hogy a bibliotékákban jó egy kicsit lelassulni, megpihenni, a zöld szigetek pedig plusz feltöltődést adhatnak a látogatóknak, érdemes tehát „partra szállni”. Ezt erősíti az a törekvés is, hogy a könyvtárak belső tereire és a külső környezetükre is figyelmet fordítanak.

Az ökosarkok létrehozása, a zöld növények számának növelése ugyanúgy részét képezi a zöldítésnek, mint ahogyan a fák, cserjék és virágok ültetése, a komposztálás vagy éppen a rovarhotelek és madáretetők kialakítása – ez utóbbiakat a békesség kedvéért érdemes egymástól tisztas távolságra kihelyezni... A figyelemfelkeltő előadások, a szemléletformáló foglalkozások és az ismeretterjesztést szolgáló workshopok mind hozzájárulnak ahhoz, hogy egyre többen és többen tegyenek a minket körülvevő környezetért.

Sok kis aktivitás elszórtan, fű alatt...

Az összefogás ötlete abból táplálkozott, hogy az egyes könyvtárosok és önkormányzatok egyébként is aktív résztvevői olyan országos kezdeményezéseknek, mint a „TeSzedd!” vagy a „CseppetSem!” akció. Fákat ültetnek, például Békés vármegyében a Mezőkovácsházi Városi Könyvtár „Ültess fát, olvass alatta könyvet!” projektje keretében, amelyhez a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár egykor az elsők között csatlakozott.

A KSZR-szolgáltató helyek is programokat szerveznek a nemzetközi világnapok alkalmából vagy egy-egy helyi érték köré. Így például Nagykutason egy nyolcszáz évesre becsült gesztenyefa a kiindulópont egy-egy helytörténeti vetélkedő összeállításához. Szentkozmadombján egy öreg vadkörtefa köré szerveztek adventkor művészeti rendezvényt, amelyet a nyár folyamán szeretnének folytatni és hagyománnyá formálni.

Ezek a példák adták az ihletet ahhoz, hogy a könyvtárosok a településeken fellelhető természeti értékeket is számba vegyék. A többi mellett ez is egy jövő-

„A cél, hogy a kistelepülési könyvtárakkal és a könyvtárosokkal együttműködve egy zöldkönyvtári hálózatot hozzanak létre Zala vármegyében”



A Lenti Városi Könyvtár KSZR csoportja és Bódeháza könyvtára összefogással készített rovarhotel

beli terv, mint ahogyan a 2023 őszén indult Zöld Könyvtári Esték programsorozat folytatása. A Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtárban és tagkönyvtáraiban egy-egy könnyed hangvételű, egyúttal szakmailag hiteles előadást szerveztek, ösztönözve az együtt gondolkodást és a közös cselekvést. A programsorozat révén többek között olyan elhivatott helyi szakemberekkel is találkozhattak az érdeklődők, mint Kónya Zsuzsanna, a Tancoslapi Fűves Porta és Meztéllás Kert megálmodója, vagy Fülöp Zoltán, az EzerJóFű Gyógynövény Kft. vezetője, aki a gyógynövények hasznosításáról adott átfogó képet.

Az állatvédelmi témahét keretében Schneider Zoltán biológus, a Gyöngybagolyvédelmi Alapítvány munkatársa tartott előadást a vármegyei könyvtárban. Az általános iskolásoknak szervezett programon egy fokozottan védett madárral ismerkedhettek meg a gyerekek. Ez az előadás – főszereplőjével, a bagollyal együtt – szintén eljutott a kistéleplési könyvtárakba, ezáltal pedig a falusi óvodás és iskolás lurkókhoz is.

Az Európai Hulladékcsökkentési Hét kapcsán Tóth Andi zero waste tanácsadó látogatta meg a bocföldei általános iskolát és az alsónemesapáti bibliotékát. A hasonló előadások sem számítanak új keletű kezdeményezésnek, hiszen korábban járt már a kistélepléseken a kreatív újrahasznosítás jegyében Kovács Gábor muzsikusként, aki bármilyen – akár kidobásra ítélt – tárgyat képes megszólaltatni, ezáltal új életet adva neki. A legkisebbek pedig Pingvin Pityuval találkozhattak néhány éve a szolgáltatóhelyeken, aki interaktív játékokkal igyekszik tenni a szemléletformálásért.

Együtt zöldebb

A távlati tervek között szerepel, hogy az eddig csatlakozott 26 kistéleplési könyvtár mindegyikében ökosarkot alakítsanak ki. Egy olyan kis szigetet a bibliotékán belül, ahol a látogatók a témához kapcsolódó könyvekkel, folyóiratokkal, érdekességekkel, figyelemfelkeltő anyagokkal találkozhatnak egy nyugalmat árasztó, növényekkel gazdagított, barátságos kis szegletben. Emellett a már meglévő magkönyvtári gyűjteményt is folyamatosan szeretnék bővíteni a kistéleplésekről gyűjtött fajtákkal. Annak érdekében, hogy az aktivitás és az érdeklődés fennmaradjon, az elsődleges cél jelenleg az, hogy minden zöldkönyvtári jelentkezővel folyamatosan egyeztessenek, támogassák a munkájukat, és negyedévente gondolat- és tapasztalatcsere valósuljon meg. Scheiber Veronika, a megyei könyvtár KSZR-könyvtárosa, zöldkönyvtári koordinátor bizik abban, hogy a kistéleplési könyvtárosokkal együttműködve, az egyéni kapcsolódásokból a zöldakciók által olyan közösségek formálódnak, amelyek szívükön viselik a természet megóvását. Lázár Péter drámapedagógusként és

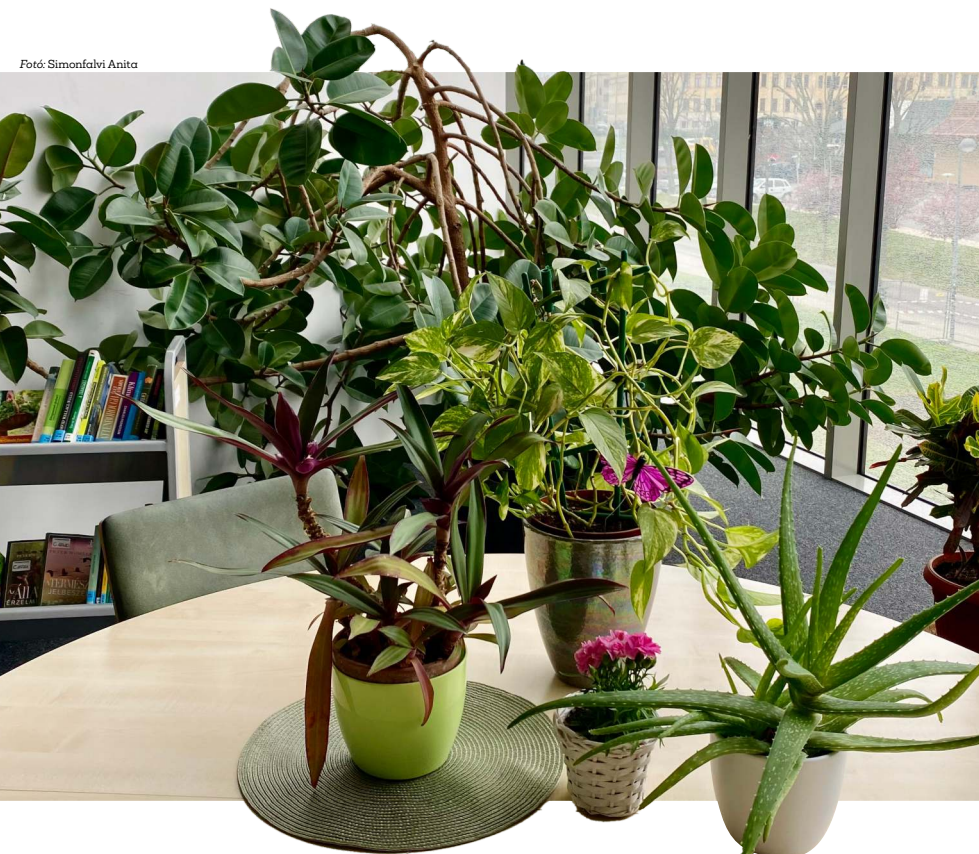
közösségszervezőként közreműködve segíti a zöldtörekvések megvalósítását. A kisebb volumenű elképzelések mellett megférnek olyan nagyszabású ötletek is, mint az önkéntes „természetgondnoki” hálózat létrehozása. Elsősorban a helyi fiatalok és idősek bevonása a cél, amiben a könyvtárosok helyismerete és szervező-készsége fontos szerepet játszik.

A KSZR-csoport munkatársai támogatják a kistéleplési könyvtárosokat abban, hogy az országos és nemzetközi mozgalmakhoz való csatlakozás szervezettebbé váljon, azonban elsősorban olyan kis léptékű, helyi akciókat indítanának, amelyek a mindennapokban is jól látható, kézzelfogható eredménnyel járnak. Legközelebb egy rovarhotel-készítő pályázatot hirdetnek a kistéleplések számára, valamint egy költődű készítő workshop megvalósítását tervezik, ahol szakemberek nyújtanak segítséget az összetett humánökológiai szempontok megértéséhez. A szervezők azt remélik, hogy az élményekben gazdag szakmai napok tovább fogják erősíteni a könyvtári és a közösségi együttműködéseket.

Scheiber Veronika



Fotó: Simonfalvi Anita



Hogyan lehetnek zöldek a könyvtárak?

Leginkább úgy, hogy könyvek vannak bennük. Ez az első, amit leszögezek, amikor valaki felteszi nekem ezt a kérdést. Ez így elsőre furcsa lehet, és persze nem csak ettől, de a lényeg mégis ebben van. A csodálkozó tekintetek és az ellenérvek dacára valóban így gondolom. Tény, hogy a könyvek előállításához ki kell vágni a fákat, meg költséges nyomdákat kell működtetni, azonban az építő- vagy a bútortipar sokkal több fát használ fel, az erdőirtásos gazdálkodásról nem is beszélve, s ha már papírfelhasználás: karácsonykor egyetlen éjszaka több papírt dobunk a szemétkébe, mint egész évben az irodákban. A könyv pedig elkészíthető újrapapírból is, és ha vigyázunk rá, akár évszázadokig is használható. Ha tönkremegy, gond nélkül lebomlik vagy újrahasznosítható. Ezek

egyike sem mondható el a modern adathordozókról: legyen szó akár CD-ről, pendrive-ról, bármilyen egyéb kütyüről, az nem tart ki még évtizedekig sem, és minden esetben veszélyes hulladék, előállításukhoz is jóval több mindenre van szükség, mint fa és nyomdafesték. A virtuális információhoz pedig kizárólag elektronikus úton jutunk hozzá, tehát folyamatosan működtetni kell valamilyen eszközt, aminek

„Magkönyvtár, ami messze túlmutat a kölcsönzésen, hiszen itt már élő „dolgozról” és közösség-építésről is szó van.”

az áramellátásához szintén energi- aforrásra van szükség. Nem is kevéssre! Ahhoz, hogy a virtuális világot folyamatosan működtessük – és működtetjük éjjel-nappal! –, több energiára van szükségünk, mint bármi máséhoz. Környezeti lábnyoma pedig vetekszik a jelenleg legszennyezőbb ágazatnak tartott ruhaiparral. És akkor még nem beszéltünk olyan láthatatlan gyilkosokról, mint az elektroszmog, a zajszennyezés, a fényszennyezés, a levegő és a talaj szennyezése! Felmerül a kérdés, hogy hogy jön ide a könyvtár. A válasz igen egyszerű. A könyv nem generál sem elektroszmogot, sem zajt (persze lapozhatunk nagyon hangosan), sem más környezeti szennyezést. Ha könyvtári könyv, akkor a kihasználtsága is igen jó lehet – tehát nem

feleslegesen készítették el –, és sokkal személyesebb, emberközelibb, mint bármilyen digitális adathordozó. Egy új könyv illata... Vagy éppen egy nagyon régié! Egy préselt virág a lapok közt. Egy régi képeslap. Pár kedves sor a szüleinktől, barátunktól, családi feljegyzések több generáción át, igazi kézírással! Ezek olyan kincsek, amiket nem lehet virtuálisan pótolni. Én legalábbis még nem látam, hogy valaki a pen-

drive-ját szagolgatta volna.

Természetesen egy könyvtár még ezenfelül is sokkal több lehetőséget rejt, és sokkal többet nyújt, mint a könyvek tárháza, főleg „zöld”, környezettudatos szemmel nézve. Egy könyvtárnak számos lehetősége és adottsága van már csak funkciójából adódóan is, hogy igazán zöld legyen.

Ezek közül az egyik legfontosabb a csend. A csend mára kuriózum fogalmazzott, veszélyeztetett fajjá vált. A csend a világ számos országában mára védett természeti kincs, ahogy a csillagos égbolt is a fényszennyezés miatt, és ez jól szemlélteti, hová jutott a globális civilizáció a 21. században. Ilyen kuriózum szolgáltatást tud nyújtani egy könyvtár. Ha megkérdezem az ismerőseimet vagy hallgatókat az egyetemen – és el szoktam követni ilyen galádságokat –, hogy mondjanak egy csendes helyet, szinte gondolkodás nélkül vágják rá a templomot vagy a könyvtárat. (Ritkábban a múzeum vagy a temető is előfordul.)

A könyvtárban csend van, ami megbecsülendő és lényeges dolog, és csak ajánlani tudom minden intézménynek, hogy lovalgolja meg ezt az igen keresett lehetőséget! Egy könyvtárban probléma nélkül ki lehet, sőt ki kell alakítani olyan területeket, ahol minden értelemben csend és nyugalom van: nincs wifi, lehetőleg elektroszmog sincs, zajszigetelt, természetes fényel, ablakokkal megvilágított helyiség, ahová szigorúan tilos bármilyen elektronikai készüléket bevinni. Nem, telefont sem, főleg

azt nem! Csak az olvasó, a könyve és gyönyörű növények, puha fotelek a szobában. A könyvtárak az idők kezdete óta olyan szolgáltatásokat igyekeztek nyújtani, amelyek hiánytermékek számítottak az adott korszakban. Akár az írás-olvasás ismerete, a tudományok rendszerezése, az oktatás, a művelődés lehetősége, majd mindezek kiterjesztése a szélesebb társadalmi rétegek számára. Emlékszem, amikor a számítógépek még éppen csak kezdtek elterjedni, a könyvtárak elsőként igyekeztek megteremteni annak a lehetőségét, hogy legalább egy korlátozott időtartamra is, de mindenkinek lehetősége legyen géphez, majd internethez jutnia. Külön géptermekek alakítottunk ki, egyre több és jobb gépparkkal, egyre gyorsabb internettel... Aztán egyszerre csak ismét változott a helyzet, változtak az elvárások. Már senki sem igényel könyvtári számítógépet – ritka a kivétel –, mert mindenkinek van saját okoseszköze, több is. (Nyilván vannak a világon ettől eltérő tapasztalatok is, nem mindenhol ugyanaz a helyzet.) A gépparkot jórészt leszereltük, a vezetékes hálózatot pedig felváltotta a mindenhol elérhető és megfelelő jelerősségű wifi iránti igény. Valamint az igény olyan könyvtári terek iránt, ahol mindez pont nincs. Az igény a hagyományos, könyvtári csend és nyugalom iránt. Élünk ezzel a lehetőséggel!

A másik hagyományosan könyvtári szolgáltatás, a kölcsönzés szintén számos környezettudatos lehetőséget nyújt. Kölcsönözni sok mindent lehet, nem csak könyvet, ahogy erre már számos jó gyakorlatot látunk országszerte. Egyre több olyan könyvtár van, ahol a szokványos dokumentumokon, például a remek krimiken kívül egyéb hasznos holmikát is találhatunk. Ilyen a Goethe Intézet könyvtára vagy az Óbudai Platán (és még sokan mások), ahol megvalósult a „dolgok könyvtára”.

Nézzük meg, miben segít a könyvtár! Rengeteg olyan eszköz, tárgy van, amire igen ritkán van szükségünk, vagy csak egyszer, esetleg gyakran használjuk, de még sincs kihasználva. Ezeket a holmikát feleslegesen megvásárolni, otthon tárolni, sőt igazából nagy mennyiségben előállítani is, bár erre az aspektusra a könyvtáraknak nincs ráhatásuk. Abban viszont hatalmas lehetőségek vannak, ha a könyvek mellett „dolgokat” is kölcsönzünk. Könyvtára válogatja, mi illik a profiljába. A munkahelyemen, a PTE ETKK Pekár Mihály Könyvtárában, ami az orvosi karon működik, a különböző szemléltetőeszközökre van a legnagyobb igény: koponya, szív, fogazat stb., de népszerűek az irodai

kellékek is, mint az olló, a tűzőgép, a lyukasztó. Emellett töltőket, csatlakozókat, kábeleket, könyvtámaszt, lámpákat is lehet kérni, valamint a már ritkaságszámba menő hagyományos számológépeket, vizsgára ugyanis csak ilyet lehet bevinni. Igazából csupa olyan tárgy, amit nyugodtan használhat több ember, ritkán kell, de ha szükség van rá, akkor nagyon jól jön. Megvenni viszont felesleges, ha csak valaki nem szeretne otthon is egy műanyag koponyát nézegetni. A közkönyvtárak még szélesebb kínálattal dolgoznak/dolgozhatnak: van már példa partieszközők, kerti szerszám, varrógép, sporteszköz kölcsönzésére és a lista a végtelenségig folytatható. A személyes kedvencem – szenvedélyes növény- és farajongó lévén – a magkönyvtár, ami messze túlmutat a kölcsönzésen, hiszen itt már élő „dolgokról” és közösségépítésről is szó van, nem beszélve a felelősségvállalásról, a gondoskodásról és az odaadásról, amit egy magkönyvtár működtetése magában foglal.

Itt értünk el véleményem szerint a legfontosabb és legzöldebb könyvtári lehetőséghez, ami a közösségépítés és az embertermészet kapcsolat. Számomra a legszomorítóbb „vívmánya” a 21. századnak a digitális és offline magány. Emlékszem, édesanyám mesélte, hogy annak idején egy osztálykiránduláson csak úgy zengett a busz a sok csacsogó, énekelő, beszélgető, folyamatosan egymással fecsegő diákoktól. Aztán egyszerre csak mindenki elnémult. Manapság már nem kell rászólni egyetlen diákra sem, hogy legyen csendesebb, mert meg sem szólalnak. Mindenki ül szótlanul, és nyomkodja, ami éppen a kezében van. Egy busznyi iskolás néma csendben. Pedig az igazi, normális, élő kapcsolatok a valóságban köttetnek, ott léteznek, nem a virtuális világ illúziójában, jelen nem lévő, gyakran idegen vagy „ál” személyek között. Ahogy a könyv illatát nem pótolhatja egy pendrive, úgy egy valós személy hangját, mimikáját, érintését, közelségét, valódiságát sem pótolhatja akár több száz virtuális kapcsolat sem. Főleg, ha a családról van szó, és sajnos manapság a családokban ugyanaz figyelhető meg, mint az említett iskolabuszokon. A könyvtáraknak itt is hatalmas lehetősé-

„A könyvtár egy valós, létező közösségi tér, igazi, élő növényekkel, amelyeket öntözni kell, igazi, élő könyvtárosokkal, akiknek a szaktudása, mosolya, kedvessége pótolhatatlan”

ségeik vannak – és azt gondolom, felelősségük is – a közösségek létrehozásában, ápolásában. A könyvtárba bárki bemehet. A könyvtárban bárki található kedvére való olvasnivalót, programot, tevékenységet. Egy társasjátéklubot megszervezni, játékokkal felszerelni (amelyeket szintén lehet kölcsönözni) és működtetni egyetlen könyvtárnak és könyvtárosnak sem lehet probléma, ám olyan kihívás és feladat, amely életre szóló élményekkel, barátságokkal és valós, térben jelen lévő, igazi

tevékenységgel ajándékozza meg az összes résztvevőt. Ugyanilyen program lehet a túrák, kirándulások, közösségi programok szervezése. Nálunk minden hónapban van egy előadás környezetvédelmi témában, és egy túra, ahol a természetjárást kiegészíti valamilyen kulturális program: könyvajánló, idézetek, felolvasás stb. Az író-olvasó találkozók kiemelten fontosak, hiszen a youtuberek és influenszerek virtuális világában felnevelkedő gyerekek számára egy személyes találkozó, egy valóságos, élő beszélgetés, egy olyan kérdezz-felelek, ahol igazából látom a másikat, a másik jelen van (!), pótolhatatlan élmény. Egy kézműves-foglalkozás, ahol nemcsak nézem, hanem a valóságban elkészítem, megtapasztalom, létrehozom az alkotást, szintén olyan hiánycikk a gyerekek, de már a felnőttek életében is, amit egy könyvtári foglalkozás pótolni tud. A könyvtár egy valós, létező közösségi tér, igazi, élő növényekkel, amelyeket öntözni kell, igazi, élő könyvtárosokkal, akiknek a szaktudása, mosolya, kedvessége pótolhatatlan, igazi olvasókkal, akikkel örömmel találkozni és beszélgetni, néhol akár igazi, élő házi kedvencekkel (ó igen, a cicák mindenütt kedvencek), amelyek gyakran népszerűbbek bárki másnál, és valódi, kézzel fogható élményekkel, aminél zöldebb talán nem is létezik.

Regele Tímea



Budapest Könyv- főváros

A városegység és a kultúra ünnepe

Több száz, könyvekhez kapcsolódó kulturális program összefogásával és saját rendezvények szervezésével járult hozzá a **Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár** a főváros 150 éves jubileumához. A Könyvfőváros kezdeményezés a város polgárait – közöttük a könyvtár használóit – és kulturális szervezetek, intézmények széles körét kapcsolta össze.

Pest, Buda és Óbuda 1873-as egyesítésétől Budapest néhány évtized alatt vált jelentős európai kulturális központtá. A városegység óta 150 év telt el. Ezt a 150. évet és ennek könyves tradícióit ünnepelte a város azzal, hogy 2023-ban Budapest a könyvek fővárosa, azaz Könyvfőváros lett. A Könyvfőváros programsorozat teljes szakmai és pénzügyi koordinációjára a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) kapott felkérést a fővárostól. A programok megvalósítását operatív bizottság fogta össze, mely szakmai tanácsadó testületet kért fel a könyvszakmával, az olvasáskultúrával foglalkozó szakmai szervezetek és intézmények, a budapesti kulturális intézmények, valamint a Budapesten működő külföldi kulturális intézetek bevonásával. A FSZEK önálló projektirodát hozott létre a tevékenység megvalósítására.

A Könyvfőváros programban gazdag, változatos, az írókat, a könyveket, a könyvtárakat, az irodalmat és a kulturális életet központba helyező eseménysorozat valósult meg Budapesten. A kezdeményezés összesen több mint 200 ezer embert ért el. A Könyvfőváros három alapüzenetet fo-

galmazott meg, melyek a könyv funkcióját, a könyves kultúrában rejlő értékeket és lehetőségeket gondolják újra. Ezek olyan értékek, melyeket minden programmal közvetítettünk, amelyek méltóak az elmúlt 150 évhez, a könyves kultúra jelenéhez és jövőjéhez is:

A könyv: híd

Híd, ami összeköt, és könyv, ami összeköt egyéneket, családokat, közösségeket, kultúrákat, a múltat és a jelent a téren és időn keresztül.

A könyv: tett

A könyv és az irodalom formáló erő lehet, tettekre sarkall, segíti az olvasót, hogy eljusson a szemléletől a cselekvésig, az odafordulásig.

A könyv: szabadság

Szabadság, felelősség és szolidaritás a pandémia utáni világban.

Ezek a mottók megjelentek minden PR- és kommunikációs terméken, széles körben váltak ismertté.

Mindhárom üzenet más-más közönséget szólított meg. A családokon, a generációkon keresztül az olvasásnépszerűsítést érthették el. Kreatív közösségi élményekkel tudtuk megszólítani a fiatal urbánus gene-

rációt: őket a könyvünnepek, a kültéri fesztiválok és a kreatív közösségi kezdeményezések mozgatták meg leginkább. Míg a középgenerációt a kiállítások, a séták és a konferenciák tudták megszólítani.

A Könyvfőváros programsorozat 3 nagy programrészből állt: Könyv nappal és éjjel, Budapest Nagyregény és a Könyvsziget.

A Könyv nappal és éjjel programrészből tartoztak egyrészt azok az események, amelyekkel a Könyvfőváros nagy múltú könyves rendezvényekhez csatlakozott. 2022 óta standdal és programokkal települtünk ki az Ünnepi Könyvhetekre, a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválra, és információs anyagokkal megjelentünk a Margó Irodalmi Fesztiválokra is.

Másrészt a projektiroda önállóan is szervezett nagy, akár többnapos irodalmi eseményeket. Ilyen volt 2023-ban a margitszigeti Kristály Színtérben a két hétvégén zajló Könyvsziget eseménysorozat vagy a FSZEK Központi Könyvtárában szervezett, Az irodalom életre kel(l) című programkavalkád.

A Könyvfőváros részeként készült el a Budapest Nagyregény, mely 2023. november 17-én, Budapest 150. születésnapjára jelent meg. A **Budapest Nagyregény**



Fotók: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

arra tett kísérletet, hogy a főváros kerületeinek történetét családtörténeteken keresztül beszélje el. Minden kerület családtörténetét egy-egy kortárs író írta meg, és Tasnádi István dramaturgi iránymutatása mellett lett ez a 23 történet egy 23 fejezetből álló könyv. A Budapest Nagyregény elkészítését a Budapest Brand Zrt. koordinálta, a FSZEK pedig mint együttműködő partner vett részt a regény megvalósításában.

Könyvtáros kollégáink mind a 23 kerületben segítettek a helyi történetek felkutatását, feldolgozását. www.bpnagyregeny.hu

A Könyvfőváros programsorozat harmadik nagy programrészé a Könyvsziget volt. Fontosnak tartottuk ugyanis, hogy a Könyvfőváros ne csak nagy eseményeken jelenjen meg, hanem minél több kisebb, helyi kezdeményezés is születhessen.

A programév alatt ezeket az eseményeket 97 szervezet, együttműködő partner, a város különböző pontjain valósította meg. Természetesen nemcsak a könyvtári területeken, hanem szabadtereken, kulturális fesztiválokhoz kapcsolódva, múzeumokban, kávéházakban, közösségi színterekben is. A partnereket pályázati úton választotta ki egy szakmai zsűri.

Az Országos Széchényi Könyvtár például Kultúrtörténeti ínyencségek címmel szervezett vacsoraesteket, ahol egy-egy irodalmi művet a középpontba állítva mutatták be a műhöz kapcsolódó gasztronómiai érdekességeket.

A Magyar Olvasástársaság budapesti köz- és felsőoktatási intézmények diákjainak bevonásával, könyvkiadók támogatásával indította el Könyvjátszóter programját, melynek révén játszótérre kitelepülve szülőknél beszéltek a napi, rendszeres meseolvasás fontosságáról, és adtak segítséget, módszertani ajánlásokat.

Az eseményeinken fellépők, közreműködők köre páratlanul színes volt: **Péterfy Bori, Nyáry Krisztián, Szalóki Ági, a Kalácska, Für Anikó, Gundel Takács Gábor, Juhász Anna, Zsédényi Adrienn, Szinetár Dóra, Grisnik Petra, Varga Livius, Fekete Giorgio, Vecsei H. Miklós, Kepes András, Varó Dániel** csak néhány név, szinte számba vehetetlen, akik egy alkalomra vagy többször is arcukat adták a Könyvfővárosnak.

„Az intézmények a sokszínű gyűjteményükkel a kulturális tapasztalatszerzés lehetőségét kínálják mindenki számára.”



Partnereink bevonása nagyban szélesítette a Könyvfőváros programmal elérhető emberek számát. Az irodalom és a kultúra egymástól gyakran távol eső területeit tudtuk összefogni a programsorozat zászlója alatt, így olyan embereket is el tudtunk érni, akiket egyébként nem biztos, hogy meg tudtunk volna szólítani.

A kisgyerekes családok és a gyermekek elérése érdekében együttműködtünk két nagy gyermekkönyvkiadóval is, a Pozsonyi Pagonnyal és a Móra Könyvkiadóval. Az általuk szervezett programok garanciát jelentettek a legfiatalabb korosztály elérésére.

Az illusztráció és a grafika világa elválaszthatatlan egységet képez a könyvekkel, így több olyan szervezetet is támogatunk, amelyek ilyen fókuszú programot szerettek volna megvalósítani. Így vontuk be a Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesületet, akik BETŰvetés címmel pop-up jellegű kiállítást hoztak létre a kortárs betűtervezők, grafikusok legizgalmasabb munkáiból. Vagy a Magyar Nyomdász Társaság, amelynek tagjai egy Gutenberg-kézisajtót állítottak ki minden nagyobb rendezvényünkre, melynek működését mindenki megcsodálhatta, sőt kipróbálhatta, és a nyomatokat haza is vihetette. Így kapcsolódott a Könyvfővárosokhoz a 3. Budapesti Illusztrációs Fesztivál is, melynek célja volt, hogy teret adjon a magyar illusztrációknak, hiszen ez a kortárs magyar vizualitás egyik legdinamikusabb fejlődő, leginnovatívabb ága.

Együttműködő partnereink többsége a kulturális élet területén tevékenykedő szervezet volt, ugyanakkor fontosnak tartottunk egyfajta kitekintést. Ilyen együttműködés volt a HUN-REN Számítástech-

nikai és Automatizálási Kutatóintézetével, akik a Pál utcai fiúk nyomában címmel okostelefonos sétákat szerveztek a Könyvfőváros támogatásával. Az interaktív sétákon okostelefon segítségével lehetett megismerkedni Molnár Ferenc világhírű regényének helyszíneivel és a művel.

A FSZEK ebben a programrészben valósította meg Otthon a Könyvtárban eseménysorozatát. Ennek részeként minden kerület, legalább egy tagkönyvtárban – összesen 29 helyszínen – tartott családi napokat, ahol a 150 éves Budapest, a helyi nevezetességek és érdekességek mellett természetesen a könyv és az olvasásnépszerűsítés állt a középpontban.

A Könyvfőváros eseménysorozat 2024-ben is folytatódik. 13 partnerünk szervez még összesen 49 programot. Folytatódik az Otthon a könyvtárban eseménysorozat a FSZEK tagkönyvtáraiban. A Könyvfőváros pedig megint kitelepül standdal és különféle programokkal a 95. Ünnepi Könyvhétre és a 29. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválra.

Az események még zajlanak, de már most látjuk, milyen fontos volt a Könyvfőváros rendezvénysorozat Budapest kulturális életében, amelyben meghatározó szerepet játszott a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.

Az aktuális eseményekről folyamatosan tájékoztatást ad honlapunk:

www.konyvfovaros.hu

és a Facebook-oldalunk:

[f /budapestkonyvfovaros2023](https://www.facebook.com/budapestkonyvfovaros2023)

Váradai Ildikó



„Az alkotó ember előtt végtelen a tér.”

ÖVEGES JÓZSEF

Alkotóteret adunk ötleteidnek

Új közösségi tér a gödöllői könyvtárban

Az ötlet, hogy egy funkcióját veszített tér átalakításával új közösségi teret nyerjünk, már évek óta foglalkoztatott minket, gödöllői könyvtárosokat. Ilyen transzformáció volt például, mikor a régi InfoHíd-ból KamszHíd – egy külön a fiatal korosztály számára dedikált részleg – lett. Hasonló térátalakítás és szolgáltatásbővítés a mostani Alkotótér létrejötte is. A Covid után, mikor rendszerszintű lett az elidegenedés az emberek között, éreztük meg azt, hogy micsoda erő rejlik a közösségekben, a személyes kapcsolódásban, a kedves szavakban és a közös alkotásban. Jó ideje tudjuk már, de a bezárás alatt ismét nyilvánvalóvá vált, hogy a gödöllői könyvtárnak mekkora szerepe van a helyi közösségi élet formálásában, ahogy azt Liskáné Fóthy Zsuzsanna és Istók Anna *Miénk itt a tér! – avagy új könyvtári közösségi és szolgáltatási terek kialakítása és működése* című tanulmányukban is kifejtették.

Főként külföldi példák (ún. makerspace-ek) lebegtek a szemünk előtt, amikor az átalakuló olvasói szokások miatt (CD- és DVD-kölcsönzés visszaesése) megálmodtuk a MásArc Zenei és Filmrészlegben egy új közösségi tér kialakítását. Az első lépést megelőzte egy felmérés a felhasználói szokásokról, egy igényfelmérés, valamint egy részletes térátalakítási és szolgáltatási terv készítése. 2021-ben kezdődött a tervezés, ekkor pályázatot adtunk be a Nemzeti Kulturális Alaphoz, illetve zenei könyvtárosunk a Makerspace a könyvtárakban című továbbképzésen vett részt Békéscsabán, a Békés Megyei Könyvtár szervezésében. Eközben, 2021-ben egyelőre önerőből megkezdődött a kézzelfogható átalakulás: új bútorok vásárlása, meglévők átalakítása az új funkcióhoz, polcok korszerűsítése. Ezzel egy időben megindult az új szolgáltatási csomag létrehozása, alkotói közösségek szervezése. Ebben a munkában építetünk működő klubjaink, író- és olvasóköreink felnőtt és ifjúsági közösségeire, melyek évek, sőt évtizedek óta folynak nagy sikerrel. Valamint ennek a folyamatnak az egyik lépése volt, hogy Szombati Szöszmötölő néven kreatív délutánokat szerveztünk, ahol az érdeklődők belekóstolhattak többféle alkotótevékenységbe, a kötéstől a varráson át a Kreatív Nagyk városi klubjának kézműves-foglalkozásáig. 2022-ben már pályázati pénzből folytattuk a munkát, abban az évben ünnepeltük intézményünk újjászületésének 20. évfordulóját is, így az Alkotótér kialakítása, az új részleg átadása

a születésnapj projektorozat részét képezte. Ekkor alakítottuk ki könyvtároskollégák és szakértő önkéntesek segítségével új közösségeinket. A különböző alkotóterei klubok létrejöttét egyrészt a felhasználók igényei alakították, pl.: Horgolókör, ahol egyik olvasónk kezdeményezte a kör létrejöttét, és ő is vezeti mint önkéntes, másrészt egy-egy könyvtárosunk egyéni szakterülete (pl.: Harmónia klub – jóga), ahol a szó szoros értelmében nincs alkotói tevékenység, mégis alkotásként értelmezhető a testtel, lélekkel végzett munka is.

Működő klubjaink: 3K – Könyv-Kávés-Kötés (kötőklub), Horgolókör, Harmónia (jóga) klub, Könyvkötészet, Élményinformatika – 3D-tervezés és -nyomatás, Varroda Zsuzsa Mamával. Ezenkívül lehet nálunk sütiformát kölcsönözni, és hatalmas készletünkkel logózni is.

Az új tér a földszinten helyezkedik el, önálló bejárata van, így kiválóan alkalmas arra, hogy kisközösségeink zavartalan klubfoglalkozásokat tarthassanak. Olyan helyiséget álmodtunk meg, ahol látogatóink kipróbálhatnak különböző kreatív tevékenységeket, legyen az kötés, varrás, könyvkötészet, 3D-nyomatás vagy akár sütés. Az alkotáshoz eszközöket és szakmai segítséget is biztosítunk, hogy a jó hangulatról ne is beszéljünk... Alkotói közösségeink alapvetően minden érvényes olvasójegygyel rendelkező látogató számára nyitva állnak, azonban a célcsoportot tekintve vannak eltérések: kifejezetten fiataloknak ajánljuk a 3D-tervező Élményinformatika klubot, a Kamasz Varrodát, míg vannak egyes korosztályú körök: például a Horgolókör. Illetve néhány klubunkba csak felnőtteket várunk: Harmónia klub, 3K – könyv, kötés, kávé, Könyvkötészet, Varroda Zsuzsa Mamával. Kisközösségeink egy részét a könyvtároskollégák

működtetik, míg bizonyos kluboknak, bár van egy könyvtáros felelőse, de a szakmai munkát önkéntes segítők végzik. Minde mellett könyvtári órák keretében iskolai csoportoknak is bemutatjuk az Alkotótér működését. Vannak olyan foglalkozások, melyekbe kifejezetten beleépítettünk bizonyos alkotóterei tevékenységeket, pl. legó, 3D-nyomatás. Legtöbb foglalkozásunkhoz semmilyen előképzettség nem szükséges, a teljesen kezdőknek az alapoktól tanítjuk meg az adott tevékenység csínját-bínját, mindamelllett, hogy a haladókknak is elegendő kihívást biztosítunk. Mivel zöldkönyvtár vagyunk, rendkívül fontos számunkra a zöldszemlélet az egész könyvtár területén, így az Alkotótérben is: a Varrodában maradék anyagokat használunk, 3K-s klubtagjaink kedves olvasók már nem használt fonalaiból alkotnak. Klubjaink általában kéthetente, illetve havi rendszerességgel működnek.

Igyekszünk folyamatosan fejleszteni a tér berendezését és kínálatát. Így került ide 2023 elején egy legós polc, ahol a kicsik és a nagyobbak egyaránt elfoglalhatják magukat. A kezdetektől fontos számunkra, hogy minden korosztály és nem számára kínáljunk vonzó közösséget, melyhez bárki szívesen csatlakozik. Alkotóterünket, illetve benne működő klubjainkat különböző városi rendezvényeken, ún. könyvtárkommandókon is népszerűsítjük. Nagy örömmre egyre többször fordul elő olyan eset, hogy valaki nem olvasója a könyvtárnak, de hallott egy klubunkról, melyhez szeretne csatlakozni, így beiratkozik hozzánk, és ha már itt van, pár könyvet is kölcsönöz.

„Ezentúl nem okoz gondot, ha felhajtandó a nadrágod, de nincs otthon varrógép! Izgat a 3D-tervezés, de nincs hely, ahol ki-nyomtathatnád, amit terveztél? Szeretnél

magadnak egy divatos táskát horgolni? Eltöltenél pár órát egy jó társaságban, kötögetve, beszélgetve? Szeretnél testileg-lelkileg egészségesebb lenni? Minden vágyad, hogy saját noteszt készíts? Ezekre mind lehetőséget biztosítunk az Alkotóterünkben!”

Terveink között szerepel, hogy 2024 első félévében egy újabb felhasználói felmérést készítsünk, látogatóink további igényeit feltérképezendő. Új célcsoportunk a fiatal férfiak, akiknek a 3D-tervező klub mellett szeretnénk további lehetőségeket ajánlani ebben a térben is, például videószerkesztést, illetve már folyamatban van egy green-box berendezése, ahol a digitális kompetenciák fejlesztésére helyezjük a hangsúlyt. Továbbá azon is folyamatosan gondolkodunk, hogyan lehetne a klubélet és a különböző rendezvényeken kívül még jobban hasznosítani ezt a teret. 2023 őszén próbát tettünk arra, hogy „berbe adjuk” az Alkotóteret: olyan, a könyvtár profiljába illeszkedő külsős foglalkozásoknak biztosítva teret, mint pl. a Mandalakészítő workshop. Szeretnénk lehetőséget adni különböző közösségeknek, cégeknek is, hogy játékos, alkotós, csapatépítő alkalmakat szervezzenek nálunk.

Mi erősen hiszünk abban itt, Gödöllőn, hogy az egyre inkább monitorok mögé húzó világunkban igény van azokra a kisközösségekre, melyek hétről hétre vagy hónapról hónapra személyesen találkoznak, nevetnek, beszélgetnek, együtt alkotnak – egyszerűen csak kapcsolódnak. Kapcsolódnak egymással, a saját képzelőerejükkel, az adott tevékenységgel és természetesen a könyvekkel, a könyvtárral is. Hiszen, ahogy minden alkotás alapja a fantázia, úgy az olvasásé is.

Csató Zsófia

„Könyvtári órák keretében iskolai csoportoknak is bemutatjuk az Alkotótér működését”



Fotó: Csató Zsófia

Hogyan fog hatni a mesterséges intelligencia az emberiség kultúra-fogyasztására, műveltségterjesztésére, kultúrkinccseink megőrzésére, avagy: Megye-e az MI által a világ elébb?

VÁLASZADÓINK

- **Nemere István**
ÍRÓ, MŰFORDÍTÓ
- **Dr. Gulyás László**
EGYETEMI DOCENS
ELTE IK MESTERSÉGES INTELLIGENCIA TANSZÉK,
A NEUMANN TÁRSASÁG ALELNÖKE
- **Dr. Egervári Dóra**
MB. INTÉZETIGAZGATÓ, TANSZÉKVEZETŐ
PTE KÖNYVTÁR- ÉS
INFORMÁCIÓTUDOMÁNYI TANSZÉK
- **Dr. Rab Árpád**
TUDOMÁNYOS FŐMUNKATÁRS, JÖVŐKUTATÓ
NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM KUTATÓINTÉZET
- **Tamásné Kovács Adrienn**
IGAZGATÓ
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
DIGITÁLIS BÖLCSÉSZETI KÖZPONT
- **Dr. Tószegi Zsuzsanna**
CÍMZETES EGYETEMI DOCENS
ELTE BTK KÖNYVTÁR- ÉS
INFORMÁCIÓTUDOMÁNYI INTÉZET



Nemere István
ÍRÓ, MŰFORDÍTÓ

Még nem tudom, megy-e világ előbbre az MI által. Annyit tudok vagy sejtök, hogy lesz ennek éppen annyi pozitív, mint negatív leágazása.

„Félnetek nem kell”, mondhatnám egy klasszikust idézve, ugyanakkor azt is mondom: „Félnetek jó lesz!” Mert ha az ember megért már 80 évet, akkor tudja: kellő mennyiségű idő alatt bármi az ellenkezőjére változhat.

Megéltem a vaj-margarin „háborút”, ami fél évszázad alatt kétszer is irányt váltott (melyik a jobb és melyik a „gyilkos”), éltem a „gyilkos kávé” és a mostani „gyógyító kávé” időszakában is. Megéltem, ahogy a film lett a színház gyilkosa, aztán a tévé a filmművészet halála, aztán jött a mindengyilkos Internet – most meg az MI.

Hát, kérem szépen, én már nem félek ezektől a „gyilkosoktól”. Egyfelől azért, mert mindegyik hoz valami újat, ami addig nem volt, másfelől meg ki kell ismerni őket, amit lehet, megszeretni belőlük, kidobni, ami utálatos. Igaz, az eddigiek nem voltak közel sem olyan veszélyesek, mint ez a legújabb. Mostantól kezdve semmi sem

biztos: bármikor készülhet rólad, rólam, rólunk hamis fotó, még a hangunkat is utánozni tudják, közös fotó készülhet egy terroristáról és rólad (rólam), visszamenőleg megváltoztathatják, eltorzíthatják gyermekkorodat, pályádat, sőt egész életedet.

Azt nem tudom, hogy a vörösmartys kérdésével élve „a világ előbbre megy-e az MI által”, de az biztos, hogy sok dolgot alapjaiban változtat meg. Én mint megrögzött optimista, igyekszem a jó dolgokra koncentrálni, ugyanakkor vagyok annyira realista, hogy tudjam, milyen nagy veszélyek fenyegetnek minket. Idestova egy éve már, hogy volt egy nagyon megrendítő találkozásom az MI-vel: egyetlen óra alatt arra a kérdésre: mit tud Nemere Istvánról, nyolc, velejéig hamis életrajzot és műlistát adott meg. Mindegyikben meghaltam már különféle módokon, de megtudtam, hogy én írtam A Pál utcai fiúkat (amely 1945 után játszódik...), és egyik halálom előtt én voltam A beszélő köntös szerzője is, azonkívül filmeket is rendeztem, és hol végigéltem a 20. századot, hol csak kevés időt töltöttem benne... A lényeg az, hogy sok bajunk lesz még az MI-vel, de átvészeljük ezt is. Minden bizonnyal lesznek (vannak) az életnek olyan területei, ahol gyorsaságával, sokoldalúságával előbbre visz majd minket. Csak az a baj, hogy ha ilyen gyorsan fejlődik, akkor ezután egyetlen fénykép, egyetlen festmény vagy grafika, kézzel írt levél vagy okirat hitelességét illetően sem lehetünk biztosak.

Lesznek (vannak?) majd MI-programok, amelyek Jókai vagy Dosztojevskij vagy Asimov modorában ír(hat)-nak regényeket, seregnyi névtelen festőprogram ontja majd a Rubens-festette telt női alakokat a legkülönfélébb helyzetekben, helyeken és korokban. Életrajzokat kreálnak valóban létező embereknek és sosem voltak. Lesznek színészek, akik soha nem voltak, mert csak az MI találja ki és alkotja meg őket, és viszi a mozik vásznára, a tévék képernyőire.

De van ám egy dolog, egy fegyver a mindent elcsaló, mindent hamisító MI ellen: a munka. Ha a fotós, a festő, az író és bármilyen más szakma képviselője dolgozik és teszi a dolgát, az efféle alattomos szerkezetek és módszereik csak kevésbé ingathatják meg munkájuk gyű-

mölcsseit. Tudom, sokan másképpen látják már, de hamarosan rákényszerülünk, hogy legyen egyféle hiteleségi jelzés, amit rátehetünk a valóban emberek által készített művészeti (és nem művészeti) termékekre, és amelyeken nem lesz ilyen hitelesítés, arról tudni fogjuk, hogy az mesterséges, művi, afféle pótlék, MI-gyártmány – legyen bármennyire is találó, szellemes vagy szép, vagy látszólag „eredeti”. Meg kell különböztetni azt, amit ember készített, attól, amit egy gép. Amúgy meg azt mondanám: ideje lesz elővenni a TI-t az MI-helyett. Mert olykor nem árt a Természetes Intelligencia is, mindannyiunk sajátja, ez mindig kéznél van, és sokat segíthet majd...



Dr. Gulyás László

EGYETEMI DOCENS
ELTE IK MESTERSÉGES
INTELLIGENCIA
TANSZÉK

A NEUMANN TÁRSASÁG
ALELNÖKE

Tudja a fene!

„Jósolni nehéz. Különösen, ami a jövőt illeti” – tartja a mondás, amit tulajdonítottak már Mark Twainnek és Niels Bohrnak is. (A valójában ismeretlen, ám bölcs, valószínűleg dán szerző után való kutatás önmagában is érdekes szellemi kaland.) Ha mégis jósolna az ember, önkéntelenül fogódzókat, párhuzamokat keres. Milyen hasonló technológiai változások voltak a múltban, és azoknak miféle hatásuk lett? Az írásbeliség megjelenése megváltoztatta „kultúrafo-

gyasztásunkat”, majd a nyomtatás ledöntötte az elérhetőségi korlátokat is. A digitalizáció és az internet ezzel analóg szerepéről sokat írtak már. A fejlett mesterséges intelligencia (MI) megoldások részben ebbe a trendbe illeszkednek, amikor a „mindent tudó orákulum” szerepében jelennek meg. (Ez mostanság leginkább a ChatGPT néven emlegetett, ún. nagy nyelvi modellekre igaz.) Az ember már nem könyvtárba, múzeumba megy, nem az interneten keres, hanem csak kérdez, és azonnal megkapja a választ. Ennek kétségkívül van haszna – az információ gyorsan és könnyen elérhető –, és illeszkedik világunk általános trendjeihez (lásd pl. a streamingszolgáltatók on-demand filmkínálatát). De kockázata is: vajon nyújt-e majd szellemi izgalmat a kérdés az instant válaszok korában? Nyilván az információforrás monopol (talán oligopol) jellege is nagy kockázat. Mind a tartalom esetleges manipulálása, mind közös tudásunk elérhetősége, fennmaradása szempontjából.

A kultúra anyagának létrehozása, a művészeti alkotások szempontjából is érdemes kutakodni az MI megjelenéséhez hasonló technológiaváltások után. Több ilyen példa is van. Általában elmondható, hogy jellemzően ezek nem szüntették meg az eredeti művészeti ágat, de jelentősen átalakították azt, illetve annak szerepét. A fényképezés megjelenése nem tette idejétmúlttá

a festészetet, de megváltoztatta annak alkalmazási területét és jelentését. Mást jelent például, ha egy falon a feleség fotója vagy a róla készült festmény látható. Ez átalakította a festők megélhetési lehetőségeit is. Ugyanakkor a fotográfia önálló művészeti ággá fejlődött. Hasonló történt a színházzal is a film megjelenésével. (Emlékszünk még arra a szóra, hogy „filmszínház”?) Bár a színészek, rendezők számára lehet átjárás a két műfaj között, a színházak megélhetése alighanem könnyebb lenne, ha az élő szereplős történetmesélés monopóliuma máig az övék maradt volna. A zene sokáig ugyancsak kizárólag élő műfaj volt. A huszadik században azonban kettévált rögzített zenére és koncertekre. Az alkotókra gyakorolt komplex következmények messzire vezetnének, de sommásan annyi megkockáztatható, hogy soha még ennyi zenét nem hallgattott az emberiség. (Bár régen valószínűleg sokkal több volt az „amatőr” ének a mindennapokban.)

Mi a helyzet a generatív MI napjainkban zajló forradalmával? Az egyik markáns elem, hogy az írott szöveg létrehozására is megjelent egy új technológia. Az MI már képes verset, novellát és regényt is írni. Én nem gondolom azonban, hogy ez eltünteti az irodalmárok lehetőségeit. Inkább a fotográfiához hasonló átalakulásra tippelök. Az alkotók egy része nagy nyelvi modellekkel fog műveket generálni – részben vagy egészben. Mások maradnak a klasszikus megközelítésnél. A hatás valószínűleg műfajfüggő is lesz. Könnyebben el tudom képzelni a lektúr, a „ponyva” automatizálását, bár az MI akár a viszonylag „vad” kísérleti művek létrehozásának eszköze is lehet.

Persze a generatív MI nem csupán szöveget, de képeket, filmeket is létre tud hozni. Ez valószínűleg tovább szegmentálja majd a festmény-fotográfia, illetve a színház-film dichotómiát. A modern filmekben már több évtizedes trend a számítógépes grafika (cgi) használata. Úgyhogy nincs új a nap alatt. Persze, nekem a számítógép-generálta jelenetek sokszor ugyanúgy „leesnek a vásznonról”, mint a régi filmek autóbelsőiben az ablakra vetített táj. Az MI ígérete az, hogy ezek a megoldások egyre meggyőzőbbek lesznek. És a „deep fake” már ma is reális veszély. Fontossá válik hát (újra) a megbízhatóság, a bizalom – mert a messziről jött MI azt mond, amit akar...



Dr. Egervári Dóra

MB. INTÉZETIGAZGATÓ,
TANSZÉKVEZETŐ

PTE KÖNYVTÁR- ES
INFORMÁCIÓTUDO-
MÁNYI TANSZÉK

A ChatGPT 2022. novemberi megjelenése óta megállás nélkül folyik a diskurzus, hogy az MI vajon milyen hatással lesz a bölcsész- és társadalomtudományokra, a könyvtárosi szakmára és munkafolyamatokra, valamint a köz- és felsőoktatásra. A ChatGPT publikálását óriási kíváncsiság és érdeklődés övezte, sokan azonnal elkezdtek tesztelni az ingyenes és fizetős verziókat, vázolni az erősségeit és jövőbeni lehetőségeit, rámutatni a hiányosságaira és veszélyeire. Azok számára, akik professzionális szinten

foglalkoznak szövegek megalkotásával, problémamegoldással, információkereséssel és -kezeléssel, szinte fel-foghatatlan, hogy van egy eszköz, amellyel szinte úgy tudunk „beszélgetni”, mint egy emberrel, nem kell tárgyszavakban gondolkodni, operátorokkal bíbelődni, találati listát elemezni és értékelni, csupán fel kell tennünk egy kérdést és elolvasni a generált választ.

A ChatGPT használata új készségek és képességek megjelenését is eredményezi, hiszen egy jó prompt megírásának, egy válasz kritikus értékelésének, egy kérdésre generált több válasz szintetizálásának és etikus használatának képessége rendkívül felértékelődik. Egyértelműen meg kell ismernünk az MI-t és a ChatGPT-t, meg kell tanulnunk jól használni, hogy kiaknázhassuk a benne rejlő lehetőségeket. Mindez azért is fontos és nélkülözhetetlen, mert ha jól használjuk, a saját munkánkat tudjuk megkönnyíteni, racionalizálni, hatékonyabbá tenni. Az MI-t fel lehet úgy fogni, mint az internetet a megjelenésekor, hogy ez az „ördög műve”, félni tőle és tiltani, de akkor végérvényesen lemaradunk. A technika vívmányai folyamatosan beszivárognak a munkánkba, a hétköznapi életünkbe, így nem lehetünk ennek a fejlődésnek a gátjai. A „rossz nyelvek” persze most is temetik a könyvtárat, hiszen szerintük a jövőben még olyannyira sem lesz szükség erre az intézményre és szakmára, mint ez idáig volt. Ám a könyvtárak túlélték a könyvnyomtatást, az internet megjelenését, az IKT és okoseszközök nélkülözhetetlenné válását, az e-könyvek térhódítását, a kötelező zárvatartásokat, így meggyőződésem, hogy az MI, a ChatGPT megjelenése egy újabb nagyszabású állomás ezen az úton.



Dr. Rab Árpád

TUDOMÁNYOS
FŐMUNKATÁRS,
JÖVŐKUTATÓ

NEMZETI KÖZSZOL-
GÁLATI EGYESÍM
INFORMÁCIÓS
TÁRSADALOM
KUTATÓINTÉZET

Igen, egyértelműen megy. A megítélésénél számos esetben olyan jelenségeket kérünk rajta számon, amit nem ő okoz, hanem ő hoz a felszínre. Csodákat is tulajdonítunk neki, hiszen egy képességfokozó technológia, de a csodák mögött is mindig a kíváncsi, tenni akaró ember áll.

A kultúra az emberiség túlélési stratégiája, egy fegyver. Egy olyan stratégia, melynek segítségével a hosszabb, boldogabb, egészségesebb, teljesebb életre vágyunk. A sikeres stratégiák mentén megváltoztatjuk értékeinket. Az 1880-as

évektől kezdve az emberiség két ilyen irányt helyezett az előtérbe, elkezdett nagy mennyiségben életminőségjavító gépeket gyártani, és ezek mellé helyezte a fogyasztói társadalmat. Ez új szemlélet volt, alapvetően a mennyiségalapú és erőforrás-zabáló megközelítés jellemezte, de hatalmas sikereket hozott el az emberiségnek. Megdupláztuk, lassan megtriplázzuk a várható élettartamunkat, varázslatos képességek birtokába

jutottunk, amikre mindig is vágytunk, behálóztuk a bolygónkat. Ennek a folyamatnak számos következménye lett, az egyik az, hogy nagyon gyorsan nagyon sokan lettünk. Nem azért gyorsult fel a világ, mert technológiát használunk, hanem azért, mert gazdagok lettünk és sokan. A technológiákat fejlesztjük azért, hogy ezt a nagyon összetett új világot kezelni tudjuk. Eddig hatékonytalanul, a környezetünket erőforrásként tekintve fejlődöttünk. Ez kihívásokat teremtett. Az előttünk álló nagy kihívás az, hogy ennyi emberrel együtt – a környezetünket megkímélve – hatékonyak és együttműködők legyünk. Ezért fejlesztettük ki a mesterséges intelligenciát, mert ezekben jó. Hatékony gép, segítségével elérhetjük azt, hogy a megfelelő helyen és időben a megfelelő mennyiségű és ne több erőforrást használjunk fel. Képessé válunk arra, hogy idegenek együttműködjenek egymással, megosszák erőforrásaikat. Bérelni tudjuk a tudást a segítségével, arra az összetett tudásra tehetek szert, amire abban a pillanatban szükségem van.

Igen, halad előre a világ az MI segítségével. Ehhez bele kell néznünk a tükörbe, meg kell határoznunk az értékeinket, újra kell formálnunk az ipari társadalom eddig működő logikáit, üzleti modelljeit. De a siker nem fog elmaradni.



Tamásné Kovács Adrienn

IGAZGATÓ

ORSZÁGOS
SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
DIGITÁLIS BÖLCSESZETI
KÖZPONT

A mesterséges intelligencia (MI) nagy potenciállal rendelkezik a kultúrafogyasztás, a műveltségterjesztés és a kultúrkincsek megőrzése terén, mivel segíthet az emberiségnek megismerni a különböző kulturális javakat a lehető legtágabb spektrumon.

Egyrészt, az MI-alapú szolgáltatások lehetővé teszik a személyre szabott tartalmakhoz való hozzáférést, ami sokféle módon gazdagíthatja a kultúrafogyasztást. Ugyanis az algoritmusok elemzik az egyénről rendelkezésre álló adatokat, a korábbi választásai

alapján az ízlését azért, hogy még pontosabb és érdekesebb tartalmakat ajánljanak. Így az MI segítségével nagyobb valószínűséggel juthat hozzá olyan dokumentumokhoz, műalkotásokhoz, amelyek érdeklik.

Továbbá ezáltal felfedezhet olyan új művészeteket, írókat, filmeket, zenéket és egyéb alkotásokat, amelyek elnyerhetik a tetszését.

Másrészt, az MI képes új és innovatív módokon bemu-

tatni a kultúrát. Például a virtuális valóság (VR) és a kiterjesztett valóság (AR) technológiák által az emberek interaktív módon vehetnek részt kulturális élményekben. Mivel segítségével ezek finomabbá és realisztikusabbá válhatnak, és így megnyithatják az utat interaktív múzeumi túrákhoz, virtuális koncertekhez vagy akár valóságyszerűen animált könyvekhez is. Harmadrészt, az MI-alapú nyelvfeldolgozó rendszerek megteremtik a gyorsabb információszerzést, ami előmozdítja a műveltségterjesztést is. Tudniillik a tartalmak automatikus indexelésével és címkézésével könnyen elérhetővé és feldolgozhatóvá válhat nagy mennyiségű információ. Ennek köszönhetően az emberek egyszerűbben találhatnak meg adatokat, leírásokat akár könyvekről, műtárgyakról és más témákról, ami a kultúrkincsek megosztását és felfedezését is segíti. Negyedrészt, az MI hozzájárulhat a megőzésükhöz is, hiszen az ezen alapuló technológiák támogathatják a digitális archiválást és restaurálást, ami által nemzeti értékeink a jövő generációi számára is fennmaradhatnak.

Az MI annak ellenére, hogy alkalmazása számos kihívással jár, hatalmas lehetőséget adhat a világ fejlődése terén. Az általa biztosított eszközök és technológiák új dimenziókat nyitnak meg az élet minden területén.



Dr. Tószegi

Zsuzsanna

CÍMZETES
EGYETEMI DOCENS

ELTE BTK KÖNYVTÁR-
ÉS INFORMÁCIÓTUDO-
MÁNYI INTÉZET

Az MI révén a kulturális örökség egyre nagyobb hányada válik elérhetővé, és a szellemi alkotások megismerhetősége terén beláthatatlanok a lehetőségek.

Talán a leghasznosabb MI-fejlesztések a nyelvi megértés elősegítő fordítóprogramok. Óriási vívmány, hogy anyanyelvünk a kiválasztottak között van, így könnyedén olvashatunk akár japán szövegeket. Öröm látni a magyar innovációkat az MI „háza táján”.

A magyar nyelvmodellek fejlesztése, a kézírás-felismerítés, az adatgazdagítás, a digi-

tális bölcsészet terén a kulturális örökséggel foglalkozó hazai műhelyek által elért eredmények önmagukért beszélnek.

Az MI képességeire kiváló példa a XII–XVIII. századi festmények ikonográfiájára összpontosító Saint George on a Bike projekt, melynek során konvertálták a kul-

túráról, a művészeti hagyományokról és a szimbólumokról szóló információkat az MI számára. A mély tanuláson, nyelvi modelleken, szemantikai információkon és kulturálisörökség-specifikus heurisztikákon alapuló, generált metaadatok, valamint a képek és szimbólumok kontextualizálása lehetővé teszi a műalkotások tartalmának, történelmi kontextusának jobb megértését, a sok százezer kép rejtett kapcsolatainak tanulmányozását, az új szemléletű kiállítások megrendezését, és mindemellett a képek látványvilágáról a látássérültek hatékonyabb tájékoztatását.

Nagy gond azonban, hogy sokan sárba tapossák a szerzői jogokat. A kiélezett verseny miatt sok MI-fejlesztő jogvédett alkotásokat arat le és tesz felhasználhatóvá a szerzők engedélye nélkül. A grafikusok művei ezáltal szabad prédává válnak a képgeneráló programokban, ahol az eredeti művekhez hasonló klónokat lehet létrehozni. A Chicagói Egyetemen tavaly ősszel kifejlesztett megoldással azonban össze lehet zavarni az MI oktatókészletét, és emiatt a programok használhatatlan képeket generálnak.

És nekünk „Mi dolgunk a világon?” Küzdeni, és mindent megtenni a magyar kulturális örökség átmentése, megismertetése, megszerettetése érdekében.

Válaszolj arra 2000 karakterben, hogyan fog hatni a mesterséges intelligencia az emberiség kultúrafogyasztására, műveltségterjesztésére, kultúr-kincseink megőrzésére, avagy:

Megy-e az MI által a világ elébb?

A könyvtárak jövőbeli szerepét is foglald bele.



CHAT GPT

A mesterséges intelligencia (MI) rendkívül mélyrehatóan fogja formálni az emberiség kultúrafogyasztását, műveltségterjesztését és kultúr-kincseink megőrzését. Egyes szempontokból előbbre viheti a világot, míg más szempontokból kihívásokat is felvet.

A könyvtáraknak is új szerepet kell vállalniuk az MI térnyerésével.

Az MI elősegíti az egyéni kultúrafogyasztást, személyre szabott ajánlásokat készítve

az egyes felhasználók igényei alapján. Az automatizált tartalomfeldolgozásnak köszönhetően gyorsabban és hatékonyabban terjeszthető a műveltség, könnyebben elérhetővé válnak az oktatási anyagok, könyvek és kulturális tartalmak. Az MI által támogatott oktatási rendszerek segíthetnek a személyre szabott tanulásban és a tudás terjesztésében.

Ugyanakkor az MI által generált tartalmak és ajánlások elvezethetnek a filterbuborékokhoz és az információs szegregációhoz. Fontos, hogy az MI a sokszínűséget

és az objektivitást is figyelembe vegye, hogy ne erősítse tovább a már meglévő társadalmi szakadékokat.

A kultúr-kincsek megőrzése terén az MI rendkívül hatékony segítség lehet a digitalizáció és automatizáció révén. A műtárgyak digitalizálása lehetővé teszi, hogy szélesebb közönség számára hozzáférhetővé váljanak a kulturális örökség részei. Emellett az MI segíthet a restaurálási folyamatokban és a kulturális intézmények hatékonyabb működésében.

A könyvtárak szerepe is átalakul az MI térnyerése során. Már most is számos könyvtár alkalmaz MI-t a katalógusok kezelésében, a látogatók számára személyre szabott ajánlások készítésében és a digitalizált archívumok kezelésében. A könyvtáraknak adaptálniuk kell szolgáltatásaikat az MI által kínált lehetőségekhez, például interaktív tanulási platformok kialakításával, amelyek segítik az embereket az információk feldolgozásában és az oktatásban.

Összességében az MI jelentős változásokat hoz az emberiség kultúrafogyasztásában, műveltségterjesztésében és kulturális megőrzésében. Fontos, hogy felelősségteljesen használják, figyelembe véve az etikai és társadalmi kérdéseket annak érdekében, hogy az MI elősegítse, ne pedig akadályozza az emberiség fejlődését.



MINDENT ELOLVASVA
TANULMÁNYOK
KISS ZOLTÁN TISZTELETÉRE

DOLGOZATOK
A CSORBA GYŐZŐ KÖNYVTÁR
HELYISMERETI GYŰJTEMÉNYÉNEK
MŰHELYÉBŐL
5.

CSORBA GYŐZŐ KÖNYVTÁR KIADVÁNYAI



LETÖLTHETŐ

A pécsi Csorba Győző Könyvtár Helyismereti Gyűjteménye 2014 óta jelenteti meg a gyűjteményben folytatott kutatások eredményeit, illetve az évente megrendezett helyismereti konferenciák előadásainak írott változatát színvonalas tanulmánykötetekben. 2023 nyarán a sorozat részeként vehettek kézbe az olvasók egy értékes kötetet, mely Kiss Zoltán könyvtáros előtti tiszteleg. A tanulmánygyűjtemény különlegességét az adja – ahogy a szerkesztő előszavában is felhívja rá figyelmünket –, hogy ritkán jelenik meg közgyűjteményben dolgozó könyvtáros tiszteletére ünnepi tanulmánykötet. Kiss Zoltán esetében azonban indokolt ez a tiszteleg, hiszen könyvtárosi, szaktájékoztató munkája mellett kutatóként több tudományos munkát jegyez, bibliográfusi tevékenységét sokak által gyakran forgatott, Baranyához kötődő bibliográfiák is jelzik. Kollégaként – ahogy azt a recenzió szerzője is tanúsíthatja – mindig segítőkész, örömmel ad tanácsot, olvasnivalót, lelkesen osztja meg kutatásainak eredményeit.

A tisztelegő kötet első írása rendhagyó, hiszen nem egy hivatalos életrajzot olvashatunk, hanem az ünnepelt, Kiss Zoltán korábbi rövid visszaemlékezéseit, reflexióit gyűjtötték csokorba a szerkesztők. A mo-

Mindent elolvasva

Tanulmányok Kiss Zoltán tiszteletére

nológok egy könyvtáros szürke életéből – a cím ellenére egy korántsem szürke – nagyon színes életutat tár elénk a gyermekkori pillanatképektől a könyvtárossá válásig, a legérdekesebb kutatási témáig, megjelent művekig. A kötet végén Kiss Zoltán műveinek, előadásainak jegyzéke segíti a tájékozódást.

A kötet további írásait egykori és jelenlegi kollégák, barátok, kutatótársak jegyzik. Az első tematikus egység a könyvtárak és könyvtárosok életébe enged bepillantást. Kissné Heinrich Szilvia és Kisszabóné Trapl Ivett esszészerű tanulmá-

nya az ókortól napjainkig tekinti át a könyvtárosi szerep, feladatkörök változását, részletes betekintéssel a pécsi könyvtárak, kiemelten a Csorba Győző Könyvtár történetébe. Kovácsné Sorossy Csilla *A hanglemeztől az online zenehallgatásig* címmel a könyvtár zeneműtárának történetét mutatja be a szerény kezdetektől a pécsi Tudásközpont épületében ma működő és színes szolgáltatásokat nyújtó Zeneműtárig. Zóké né Bozsik Anna a sokak által használt és népszerű *Baranyai neves személyek adatbázis* történetét és szerkesztésének tapasztalatait mutatja be tanulmányában. Az adatbázis alapját az 1970-es évek cédulagyűjteménye adta, az adatbázis 2012-től vált nyilvánossá, jelenleg 10 ezer, Baranyához köz-

tódó személy életrajzi adatait tartalmazza. Csorba-Simon Eszter írása a büntető-végrehajtási intézetek nevelő-oktató munkájáról szintén áttekintéssel indul: az ókortól a 20. századig mutatja be a büntetés börtönnel, elzárással sújtott formáit. A szerző részletesen kitér a magyarországi börtöntörténetre is, majd ennek nevelési-oktatási aspektusát tárgyalja.

A *Történelem és örökség* című részben Pécs és Baranya megye 19–20. századi múltjából villantanak fel a szerzők egy-egy pillanatképet. Boda Miklós tanulmánya Halász Mihály plébánosról szól, aki 1870-es nyugdíjba vonulása után bejárta egész Európát. Élményeit három könyvben és számtalan újságcikkben tette nyilvánossá. Huszár Zoltán és H. Prikler Renáta a Pécs város gazdasági fejlődésében jelentős szerepet játszó Dunagőzhajózási Társaság ritkán vizsgált tevékenységét, az iskolafenntartói rendeltetését mutatja be a mecsekszabolcsi népiskola kapcsán. Mendöl Zsuzsanna egy sokak által ismert

pécsi épület, a Rákóczi út 68., ma a Liszt Ferenc Zeneiskola főépületének és tulajdonosainak történetét tárja az olvasók elé. Gyánti István a baranyai vörösteror kutatásához ad új adatokat. Az 1919-es proletárdiktatúra helyi rend- és honvédelmi szerveinek, a túszedés gyakorlatának, a forradalmi törvényszékek és a terrorcsapatok működését tekinti át. Tegzes Ferenc a török hódoltság alóli 250 éves felszabadulás évfordulójára rendezett, 1936–37-ben tartott mohácsi ünnepségekről emlékezik meg írásában. Weber Adrienn izgalmas kutatásmetodikai cikkében arra keresi a választ, hogy miért találkozunk a sajtóforrásokban több évszámmal

„A pécsi Csorba Győző Könyvtár Helyismereti Gyűjteménye 2014 óta jelenteti meg a gyűjteményben folytatott kutatások eredményeit”

is a Bartók Béla Férfikar alapítási éveként. Milyen narratívák állhatnak az egyes alapítási évek meghatározása mögött? Pucz Péter szintén egy szövevényes történetet jár körül írásában a Pécsi Mecsek FC és elődeinek 1949-től induló és a mai napig nyúló történetét. Erdős Zoltán *Lehetséges Baranya* című tanulmányának alapját a szerző által 2022-ben végzett kérdőíves felmérés adta, melynek célja a megyéhez kapcsolódó identitás vizsgálata volt.

A *kontextus alakzatai* című záró rész két tanulmánya irodalomelméleti témákat jár körül. Bókay Antal írásá-

„ritkán jelenik meg közgyűjteményben dolgozó könyvtáros tiszteletére ünnepi tanulmánykötet”

ban József Attila 1930-as évekre kiforrott, jelentős verseket felvonultató késő modern tárgyias líráját mutatja be. A záró tanulmányt Medve A. Zoltán jegyzi *Két part és a híd* címmel, melyben néhány kortárs magyar szerző horvát nyelvre fordíthatóságának nehézségeiről, kihívásairól ír sok szemléletes példával.

A tanulmánykötet írásait gondosan válogatott, jó minőségű képanyag kíséri, melyek közül sok-sok kapcsolódik Kiss Zoltán munkahelyéhez, a Csorba Győző Könyvtárhoz és jogelőző intézményeihez. Meg kell itt jegyezni azt is, hogy Kiss Zoltánról a gyermek- és fiatalok képein kívül – talán az ő szerevése miatt is – nem szerepel portré a kötetben. Azonban kollegáinak a *Könyvtáros átalakulásai* című tanulmányba si-

került becsempészni egy fotót az ünnepeltől (40. oldal).

A képanyag mellett az írásokat angol nyelvű összefoglaló és tudományos igényű nyelvi összeállított irodalomjegyzék kíséri.

Dezső Krisztina

Szerk.: Erdős Zoltán.

Pécs, Csorba Győző Könyvtár, 2023. – 265 p., ill.

(Csorba Győző Könyvtár kiadványa, 9.)
(Dolgozatok a Csorba Győző Könyvtár Helyismereti Gyűjteményének műhelyéből, 5.)

Megjelent a Pálos olvasókönyv

A Magyar Pálos Rend és az OSZK évtizedes együttműködésének újabb eredményeként megjelent a Pálos olvasókönyv.

A 750 oldalas irodalmi antológia az egyetlen magyar alapítású és ma is létező férfiszereztesrend történetét, kiemelkedő alakjait irodalmi szemelvények és teljes művek segítségével mutatja be.

Az ismeretterjesztés céljából készült kiadvány lapjain pálosoktól és pálosokról olvashat az érdeklődő.

A fejezeteket és az egyes témákat esszék vezetik be, amelyek háttérrel adnak az adott részben szereplő témáknak és személyeknek.

A pálos szerzők – köztük Gyöngyösi Gergely, Ányos Pál, Versegly Ferenc és Virág Benedek – művei mellett a rendről, illetve a renddel kapcsolódóan számos jeles magyar szerzőtől talál alkotást az olvasó – Arany Jánostól, Kosztolányi Dezsőtől és Weöres Sándoron át Szepesi Attiláig; Jókai Mórtól, Gárdonyi Gézáig és Márai Sándoron keresztül Tandori Dezsőig.

A pálos rend és az OSZK közös kiadásában megjelent kötet célja az érdeklődés felkeltése pálos szerzők művei, illetve a pálosokhoz kapcsolódó irodalmi művek s ezen keresztül a rend iránt.

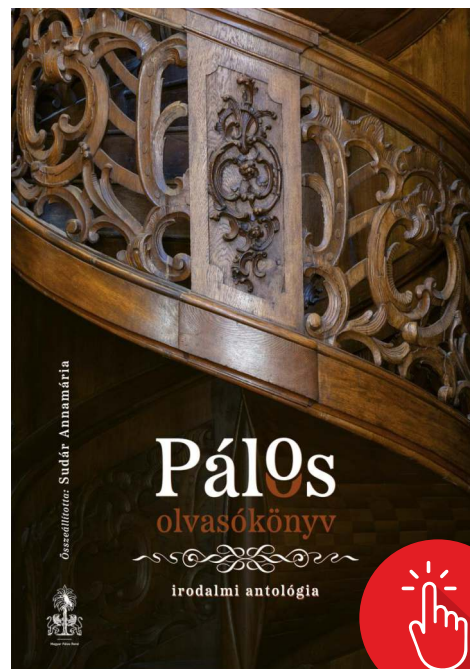
A kötetet válogatta, szerkesztette, az előszót, valamint a fejezetek bevezető szövegeit a szakirodalom felhasználásával írta és a jegyzeteket összeállította:

Sudár Annamária
(Főigazgatói Kabinet)

A szakmai lektorálás
Mann Jolán (Főigazgatói Kabinet) és
Sarbak Gábor (ELKH-OSZK Fragmenta et Codices Kutatócsoport) munkája.

Könyvterv és nyomdai előkészítés:
Török Máté.

A kötet kapható az **OSZK boltjában**, illetve megrendelhető a **kiadvanytar@oszk.hu** e-mail címen.



Pálos olvasókönyv

irodalmi antológia
Összeállította: Sudár Annamária
Magyar Pálos Rend – Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, 2023.
750 oldal
ISBN 978 615 823 180 0

MEGRENDELHETŐ

6930 Ft



MAGYAR MÚZEUMI ARCKÉPCSARNOK II.



A bevezetőkkel és útmutatókkal 502 életrajzi szócikket tartalmazó lexikon 2024-ben nyomtatásban is megjelenik. A hagyományos könyvként hozzáférhető mű így számos hazai és határon túli, a múzeumi szakma iránt érdeklődő könyvtár állományát gyarapíthatja, maradandóvá és széles körben hozzáférhetővé téve ezzel a kutatás eredményeit. A feldolgozott életrajzok a Kárpát-medence több száz települését, határon innen és túl számos helyi közösség kulturális-tudományos örökségét érintik, a nagyközönség számára is érdekes, új információkat kínálva. A közel 450 oldalas kötet számos illusztrációt, az életrajzi szócikkekhez kapcsolódó portrét tartalmaz.

A kiadvány ára 3.600 Ft.

A megrendeléseket a kiadó a pulszky@gmail.com címre várja.

A megrendelés alapján díjbekérőt küldünk, melyet a Pulszky Társaság K & H Bank 10200830-32323599-00000000 számlájára kérünk teljesíteni.

Kérjük, átutalása során a közleményben szerepeltesse a nevét és a Múzeumi Arcképcsarnok megnevezését.

Befizetésre személyesen, a Pulszky Társaság irodájában is lehetőség van ügyfélfogadási időben (K 11.00–16.00, Cs 11–17.00). A kötet megjelenését 2024. június hónapra tervezzük.

A kötet megjelenése után minden megrendelőnek értesítést küldünk. Az átvételre személyesen, ügyfélfogadási időben a Pulszky Társaság Néprajzi Múzeumban található irodájában lesz lehetőség.

MEG

a Magyar Múzeumi Arcképcsarnok II. kötetét!

A Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület 2022-ben elektronikus formában publikálta a Magyar Múzeumi Arcképcsarnok című tudománytörténeti-életrajzi lexikon II. kötetét. A kiadvány a húsz évvel ezelőtti I. kötetel azonos szerkesztési elvek mentén készült, folytatva a múzeumi tudományágak és muzeális intézmények kiemelkedő életműveinek lexikon műfajú feldolgozását és közkinccsé tételét. Az első kötethez képest nagy előrelépés volt, hogy a szócikkek között jelentősen növekedett a határon túli területek magyar muzeológusainak köre, a teljes Kárpát-medencére és távolabbi országokra is kiterjesztve a bemutatás horizontját.